

शिरडी वृत्त

माहे - मे १९८५

२१

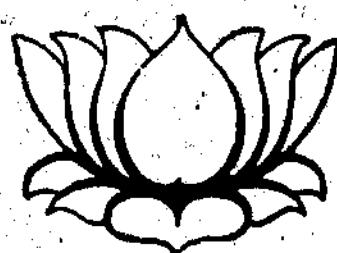
या मंहिन्यात साईभक्तांची गर्दी पुष्कळ प्रमाणात होती. काही कलाकारांनी श्रीं च्या पुढे हजेरी दिली ते खालीलप्रमाणे –

कीर्तन – १) ह. भ. प. मधुकर गणेश सुर्यवंशी, संस्थान गवई कीर्तनकार प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली.

प्रवचने – १) ह. भ. प. लक्ष्मण महाराज वाकचौरे, शिरडी २) ह. भ. प. सुभाष-बाबा, अकोले.

भ्रजन, गायन, नृत्य इ. – १) सौ. सरोजिनी नंदकुमार आडघरे, पुणे २) पंडीत जसराज, मुंबई ३) कु. सिमा उपाध्ये ४) श्री. रतन मोहन शर्मा ५) श्री. बाळकृष्ण अप्पर ६) श्री. गोपालदास भजनी मंडळ, हैद्राबाद ७) श्री. सरदारसिंग उशारसिंग ८) श्री. जयंत फडके, ९) श्री. पुरुषोत्तम गांगडे, १०) श्री. रवीनाथ फडके ११) श्री. गजानन काजवेळकर १२) सौ. अनुराधा अरविंद भजनी. बेळगाव, १३) श्री. जी. वाय कृष्णमूर्ती साईसमाज खाम्म, १४) श्री. शाहुराम भगवंतराव भोसले, मुंबई, १५) डॉ. श्री. भानुकुमार पंड्या, उल्हासनगर १६) श्री. मोहन माधव पारसनीस १७) श्री. ज्ञानेश्वर दुबे, मुंबई १८) श्री. गोविंद प्रसाद जयपूर १९) श्री. गिरीधर प्रसाद जयपूर २०) श्री. भौदीप प्रसाद २१) श्री. रमाशंकर गुडदर्शन २२) श्री. किशोर पवार, दिल्ली २३) श्रीमती नटेश्वरी गुप्ता, हैद्राबाद २४) श्री. के जयकुमार, नृत्यविशारद नासिक यांचे कथ्थक नृत्य २५) श्री अब्दूल आभिज शेख २६) श्री. सुनील दैठणकर २७) कुलदिप सिरा हजारसिंग २८) श्री. रघुनाथ नारायण तथा (केसकर सर) अहमदनगर २९) कु. केदार रघुनाथ केसकर ३०) कु. विना रघुनाथ केसकर ३१) श्री. आरविश्वनाथजी, हैद्राबाद ३२) श्री. रामय्या मद्रास ३३) श्री. व्ही. विजयकुमार, नारायणखेड (आंध्रप्रदेश) ३४) श्री. चंद्रकान्त चव्हाण, ठाणे यांचा गीतरामायण कार्यक्रम ३५) डॉ. आबान मिस्त्री मुंबई ३६) पंडीत केकी एस जिजीगा.

हवापाणी – शिरडी येथील हवापाणी चांगले असून रोगराई काही नाही. पहाटे हवा आल्हादकारक असते.



शिरडी वृत्त जून १९८५

जून महिन्यामध्ये बाहेर गावांहून येणाऱ्या साईभक्तांची गदी पुष्कळ प्रमाणात होती. काही कलाकारांनी श्रींच्या पुढे हजेरी दिली ती खालील प्रमाणे –

कीर्तन – १) ह. भ. प. मधुकर गणेश सूर्यवंशी, संस्थान गवई कीर्तनकार, प्रवचनकार यांची कीर्तने एकादशी व महत्वाचे दिवशी झाली.

प्रवचन – १) ह. भ. प. श्रीमती रमाबाई मुळे, नेर, ता. धुळे.

२) ह. भ. प. वसंत केशव दिक्षीत, नांदेड.

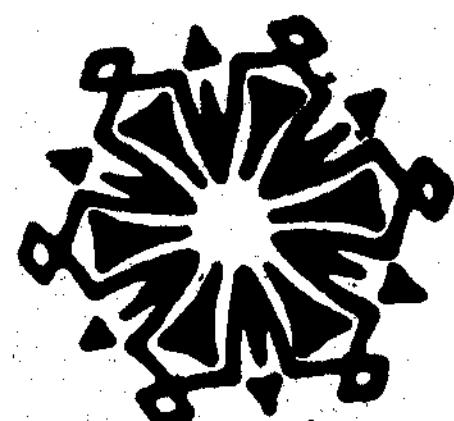
३) ह. भ. प. दादा महाराज मनमाडकर, पंढरपूर.

४) ह. भ. प. डॉ. व्यंकटेश रामकृष्ण बागलकोटकर, गाणगापूर.

भजन, गायन, वादन, नृत्य वर्गे – १) श्री. लक्ष्मण गणपत देवासकर, मालाड

२) श्री. हसमुख ओंकार पाटील, नवापूर ३) श्री. शिवराम बाबूराव खडांगळ, कोपरगांव ४) श्री. साईबाबा भजनी मंडळ, मुंबई ५) श्रीमती नलिनी ललीत रौय दवे, भावनगर ६) श्री. सतीश सदाशिवराव येंद्रकर ७) श्री. एस. के. सक्सेना, दिल्ली ८) श्री. एस सजास राव ९) बी. लक्ष्मी, आंध्रप्रदेश १०) श्री. मोहन जगन्नाथ वाडेकर, ठाणे ११) जयश्री बेलसरे, भायखळा १२) साईभक्त मंडळ, मुरबे १३) श्री साईसमिती, बसीधठा, जि. पतियाला १४) श्री. जयस्वाल भजनी मंडळ, हैद्राबाद १५) श्री. रतनलाल शर्मजी, नागपूर १६) सौ. मनोरमा पणजीकर, पुणे १७) श्री. राकेश मधूर, मेनपूरी १८) श्री. मधूसुदन कुंभारे, जुन्नर १९) श्री. गोपाल गणेश पाटणकर, पुणे २०) सौ. शामला गोपाळ पाटणकर, पुणे २१) श्री. सुभाष डी. हरीभाऊ सपकाळ, पुणे २२) श्री. विनोद कुमार चैटर्जी २३) श्रीमती साहाना चैटर्जी २४) श्रीराम भजनी मंडळ, महालगांव

हवापाणी – शिरडी येथील हवापाणी उत्तम असून रोगराई काही नाही. पावसाला सुरवात झालेली आहे. परंतु अगदी कमी प्रमाणात पाऊस पडला.



श्री

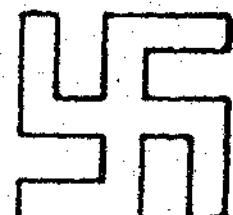
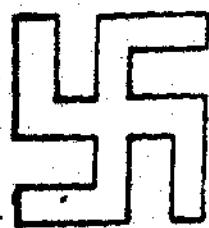
गोकर्ण

श्रीसाईबाबा संस्थान, शिरडीचे अधिकृत मार्गिक



रहात्यासी बाबा जेव्हां जात । झेंडू जाई जुई आणीत ।
निजहस्ते उखरीं खुपसीत । पाणीही घालीत नेमानें ॥
तीन वर्षे हाचि उद्योग । उघडया जागीं उठविला बाग ।
तेचि स्थानीं आज हा सुयोग । वाडयाचा उपभोग जन घेती ॥
. (श्री साईसच्चरित अध्याय ५ वा ओवी ४६ व ५१)

जगा लावावे सत्पथी । हाच साइलालचा कृता ॥



श्रीसाईलीला

सप्टेंबर १९८५

श्री साईलीला

श्रीसाईबाबा संस्थान
शिरडीचे अधिकृत मासिक

संपादक

श्री. रा. द. बने

कार्यकारी अधिकारी श्रीसाईबाबा संस्थान शिरडी

: कार्यकारी संपादक :

प्रा. सौ. इंदिरा खेर
एम. ए. पी. एच. डी.
(इंग्रजी आवृत्ती)

श्री. सदानन्द चेंदवणकर
(मराठी आवृत्ती)

वर्ष ६४ वे) किंमत १ रुपया (अंक ६ वा

दूरध्वनी ८८२२५६९

: कार्यालय :

"साईनिकेतन", प्लॉट नं. ८०४ बी, डॉ. आंबेडकर रोड, दादर, मुंबई-४०० ०९६.

वार्षिक वर्गणी रु. १०/- (ट.ख. सह) किरकोळ अंक १ रु. फक्त.

जगा लावावे सत्पथी । हेचि साईलीलेची कृती ॥

सुविचार



श्री साईवाकसुधा

माझिया भक्तांचे धामी ।
अन्नवस्त्रास नाहीं कमी ।
ये अर्थी श्रीसाई दे हमी ।
भक्तांसी नेहमीं अवगत ॥ ३३ ॥

मज भजती जे अनन्यपणे ।
सेविती नित्याभियुक्तमने ।
तयांचा योगक्षेम चालविणे ।
बीद हें जाणे मी माझें ॥ ३४ ॥

हेंचि भगवगदीतावचन ।
साई म्हणती माना प्रमाण ।
नाहीं अन्नवस्त्राची वाण ।
तदर्थ प्राण वेंचूं नका ॥ ३५ ॥

देवद्वारी मान व्हावा ।
देवापुढेंचि पदर पसरावा ।
तयाचाच प्रसाद जोडावा ।
मान सोडावा लौकिकी ॥ ३६ ॥

काय लोकीं मान डोलविली ।
तितुक्यानें का भरसी भुली ।
आराध्यमूर्ति चित्तीं द्रवली ।
घर्मे डबडबली पाहिजे ॥ ३७ ॥

— श्री साईसच्चरित् अध्याय ६ वा.

वन्दनं श्री गणेशाय ।
भक्तांनां दुःख नाशिने ।
यस्य स्मरण मात्रेण ।
मुक्तो भवति मानवः ॥ १ ॥

ज्याच्या नुसत्या आठवणीने
मानवाला मुक्ती मिळते, आणि जो
भक्तांची दुःखे नाहिशी करतो
त्या श्री गणेशाला, गणपतीला
माझा नमस्कार असो

या मासिकात प्रकाशित झालेल्या
लेखांच्या मतांशी संपादक सहमत
आहेतच असे नाही.

अनुक्रमणिका - सप्टेंबर १९८५

त्रु. क.	लेखाचे/कवितेचे नाव	लेखक	पृष्ठ कं
१)	संपादकीय :		
	जीवनाकडे अशावादी दृष्टीने पहा		४
२)	श्री साई आवडे जीवीचा जिव्हाळा...	— डॉ. के.भ. गव्हाणकर	६
३)	मंत्रालयाचे राघवेंद्र स्वामी	— श्री. राघवेंद्र कुलकर्णी	१२
४)	गजाकृति श्रीसाई	— श्री. जयसिंग वागरे	१४
५)	माझा फ्लॅट विकला गेला	— सौ. तारा मानकामे	१७
६)	भक्तासोठी साई सत्वर धावून येई	— श्री. आर.एन. पाटील	१८
७)	द्वारकामाई काय बोलत आहे	— सौ. उषा मुळे	२१
८)	श्री साईनाथांचा शारणार्थी ६	— श्री. विश्वास खेर	२२
९)	शिरडी दैनंदिनी	— साईनंद	२६
१०)	माझे दैवत साईबाबा	— श्री. उत्तमराव पाखरे	३३
११)	छोट्या साई भक्तांसाठी	—	३७
१२)	बाबांनी संकटातून तारले	— सौ. निर्मला राजे	३९
१३)	श्री. साई समर्थ	— कु. मुराधा कुलकर्णी	४०
१४)	काशीराम शिंपी साईबाबांचा खरा भक्त	— श्री. लक्ष्मणराव रापतवार	४१
१५)	आधी केले मग सांगितले	— श्री. अनिल रसाळ	४३
१६)	आंतरयामी बाबा	— सौ. मालती वैवुडे	४५
१७)	साईबाबांची शिकवण व कार्य	— श्री. नन्दू पाटील	४७
१८)	साईदर्शनि	— निर्मल	४९
१९)	लागू दे गोडी	— श्री. रामदास पगारे	५०
२०)	साईबाबा व दासगणू महाराज	— श्री. सत्यवान गायकवाड	५१
२१)	श्री. साईची शिकवण	— श्री. विजय सहामते	५५
२२)	श्री सगुणोपासनेची जन्मकथा	—	५७
२३)	माझी माऊली साई आई	— श्रीमती पुष्पाबाई जायकर	६०
२४)	साईबाबा म्हणजे मूर्तिमंत ममता	— श्री. सु.भा. गोसावी	६१
२५)	मला नातू झाला	— सौ. उषाताई कुलकर्णी	६२
२६)	बाबा तुमच्या दर्शनाने	— कु. शिला नाडकर्णी	६४
२७)	माझे श्री साई	— सौ. मनीषा उनकुले	६४

जीवनाकडे आशावादी दृष्टीने पहा



घेण्याचा आग्रह करण्यात आला.

मित्र म्हणाला, "हा अधर्म पेला भरलेला आहे." त्यावर दुसरा मित्र म्हणाला, "हा पेला अधर्म रिकामा आहे" पुढ्यातील पेला या एकाच विषयाकडे दोघानी अशी आपापली मते व्यक्त केली खरी परंतु ज्या मित्राने पेला अधर्म भरलेला आहे हे मत व्यक्त केले तो आशावादी म्हणायला हवा व अधर्म पेला रिकामा आहे तो नक्कीच निराशावादी समजायला हवा. एकाच प्रश्नाकडे आशावादी आणि निराशावादी माणसे कशा दृष्टीने पहातात याचे हे एक चांगले उदाहरण साई भक्तांनो, आपल्या समोर ठेवले आहे.

जगात, समाजात, जीवनात, संसारात इतकेच नव्हे तर तुम्ही ज्या ज्या क्षेत्रात वावरत असाल तिथे तिथे थोड्या फार प्रमाणात चांगले वाईट हे आहेच आहे. दोन्हीही भाग आहेत. सर्वत्र केवळ चांगले असे कधीच नव्हते आणि सर्वत्र केवळ वाईट असे कधी होणार नाही.

महाभारताच्या कालात गीता सांगताना भगवान श्री कृष्णाने आंपण या पृथ्वीतलावर अवतार का घेतला किंवा तो का घेतो आहे याची मिमांसा करताना असे सांगितले,

परित्राणाय साधुनाम विनाशायच दुष्कृताम ।

आणि अशारितीने

धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामी युगे युगे ।

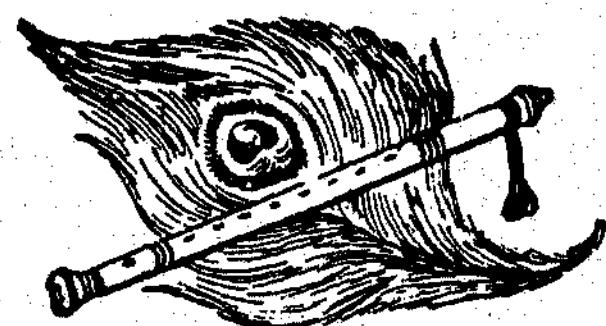
अशा या परमेश्वराच्या अवतारासंबंधीचा निर्वाळा दिला आहे.

दोन मित्र होते. बन्याच वर्षानीते एकमेकांना भेटले. एकमेकानी एकमेकाना आपापल्या घरी घेण्याची निमंत्रणे दिली. त्याप्रमाणे एक मित्र आपल्या मित्राच्या घरी गेला. बन्याच वर्षानी भेटल्यामुळे अनेक गोष्टीवर गप्पा सप्पा झाल्या. आलेल्या मित्रापुढे चांगल्या थंड पेयाचा अर्धाग्लास ठेवण्यात आला. मित्राला पेय घेण्याचा आग्रह करण्यात आला.

जगात अंधार जेवढा आहे तितक्याच प्रमाणात प्रकाश, उजेड पण आहे ; कृतज्ञ, दुसऱ्याचे वाईट इच्छिणारी, करणारी माणसे जशी पुष्कळ आहेत त्याचबरोबर कृतज्ञ, दुसऱ्याचे हीत करणारी माणसेही काही कमी नाहीत. लाच लुचपत करणारे, देणारे, घेणारे पुष्कळ आहेत पण अशा मोहाला बळी न पडणारेही खूप आहेत. महाभारत काळातही दुष्टलोक होते तसेच त्या काळी सुष्ट, साधु, सज्जन, भलेही होते.

थोडक्यात जग आणि जीवन हे अनादी कालापासून विविध विरोधी गोष्टीनी, घटनांनी विणले गेलेले आहे. वस्त्र, कापड जर घेतले तर त्या वस्त्राला उभे - आडवै धागे असतात. त्याप्रमाणे संसाराचे आहे. त्यात सुख आणि दुःख ; यश आणि अपयश, मान आणि अपमान ; प्रेम नि द्वेष ; मित्र व शत्रू ; संपत्ती व आपत्ती अशी अनेक द्वंद्वे आहेत. विचारी माणूस या दोन्हीकडे एकदम पाहातो आणि समाधानी राहातो. अजानी माणूस एका वेळी एकाच गोष्टीकडे पाहातो त्यामुळे तो कधी सुखाच्या शिखरावर बसतो तर कधी दुःखाच्या खोल दरीत कोसळतो. स्तुती झाली की त्याला हर्षवायू होतो निंदा - नालस्ती झाली की तो रडवेला होतो, दुःखी होतो. म्हणून साईप्रेमींनो, जीवना कडे साकल्याने पहा, एकांगी दृष्टीने पाहू नकात, एकमार्गी दृष्टी ठेवू नकात. थोडक्यात निराशावादाकडे जाऊ नकात नेहमी मन आशावादी ठेवा.

जगात साधु सज्जनांचा नीतीने वागणाऱ्यांचा जय व्हावा अशी इच्छा मनात प्रत्येकाने बाळगायला हवी. सत्याला आणि सत्कृत्याला सतत उत्तेजन प्रत्येकाने दिले पाहिजे. जगातील सत्याचरणी माणसात निदान एका माणसाची भर आपण सहज धालू शकू पण कुणाची ? प्रथम अगदी स्वतःचीच हं ! आमचे हे म्हणणे म्हणजेच पर्यायाने संत चूडामणी भगवान श्री साईबाबाचे आशीर्विचन प्रत्येकाने आज पासूनच पाळावयाचे, करावयाचे ठरविले तर समाजात सज्जनांचे, साधुवृत्तीच्या मंडळीचे प्रमाण आपोआपच नक्कीच वाढेल यात तीळ मात्रही शांका नाही.



साईलीला सप्टेंबर १९८५

श्रीसाई आवडे जीवीचा जिव्हात्व, हृदयाचा कळवळ

साईलीन डॉ. के. भ. गव्हाणकर
लालबहादुर शास्त्री मार्ग इंदिरा निवास
कर्ला मंडऱ - ७०

[साईलीन डॉ. गव्हाणकर यांनी हा लेख आमचेकडे पाठविला खरा परंतु त्याच्या प्रसिद्धीस काहीसा विलंब लागला. आता हा लेख आम्ही प्रसिद्ध करीत असून अणणासाहेबांना आम्ही अखेरची आदरांजली वाहात आहोत. का. सं.]

वस्तूनी मोजण्यासारखी संपत्ती जीव मिळवितात तेव्हां ती दुसऱ्यांच्या चटकन् डोळ्यांत भरते. राहण्याला बंगला बांधला आहे, मोटारीतून हिंडत आहे, अंगावर मोलाची वस्त्रे आहेत, मुलांच्या व स्त्रियांच्या अंगावर दागिने झळकत आहेत, हे जेव्हां इतर लोकांना दिसते तेव्हां ते एखाद्याला श्रीमंत म्हणतात आणि त्यांनी श्रीमंत मानल्यानी तो खुषी राहतो. प्रत्येक गोष्टीत चार लोकांच्या बऱ्यावाईट म्हणण्याने माणसाची चालरीत पाहू लागल्याने, परमार्थातहि कोणी शिरला की जनाच्या मताने आपणांत बदल झाला की नाही हे पाहू लागतो त्याचप्रमाणे चार लोक ज्याला श्रेष्ठ म्हणतील, साधू म्हणतील त्याला हा पण साधू संत समजू लागतो.

वास्तविक जीवाच्या सुखाचा प्रश्न जेथे आहे तेथे चार लोकांच्या मनापेक्षा स्वतःच्या अनुभवाला अधिक महत्त्व आहे. म्हणून संसारातला उत्कर्ष हा वरकरणी वस्तूत दिसतो त्याच रीतीने परमार्थातला म्हणजे सुखजीवनातला बदल बाह्यवस्तूत हुडकून सापडणार नाही.

पुष्कळांची अशी समजूत असते की, परमार्थात जीव शिरला की तो इतर लोकांहून भिन्न दिसू लागतो, अद्भूत शक्ति त्याच्यातून प्रकट होऊ लागतात, तो चमत्कार करू लागतो. थोडक्यात दिसावयाला व असावयाला तो माणसासारखा मुळीच असत नाही.

अशा समजुतीमुळे कोणी चमत्कार करु लागला किंवा चमत्कारिक (त-हेवाईक) वर्तन करु लागला की तो साधू तर नाही ना ! अशी शंका लोक घेऊ लागलेच. उलट सामान्य लोकांप्रमाणेच साधे आचरण राहून जीवितात रसिकतेने, प्रेमाने सुखाचे उच्च जीवनाचे कल्लोळच कल्लोळ उमटत असलेल्या महापुरुषाला जग ढोंगी म्हणेल आणि प्रसंगी त्याचा लोक छळ करण्यासही कमी करणार नाहीत.

सिद्धी प्राप्त होत नाहीत अगर चमत्कार घडत नाहीत असे नव्हे. पण अशा सिद्धी व चमत्कार प्रकट आहेत म्हणून परमसुखाचे जीवन तेथे आहे असा अर्थ नाही. संसारात कोणी श्रीमंत असतो, कोणी इतरांहून अचाट शक्तिने बलवान असतो त्यामुळे तो श्रेष्ठ जीवनाचा असतोच असे ज्याप्रमाणे ठरत नाही त्याच रीतीने सिद्धीचे जीवन परमार्थाच्या उच्च जीवनाचे नव्हे. शक्ति द्रव्य कमवून लाभतात ; त्याप्रमाणे सिद्धी या कमवून प्राप्त होणाऱ्या वेगळ्या त-हेच्या शक्ति आहेत. व्यावहारिक सत्तेने इतर जीवांना जसे चकित करता येते, त्यांना आपल्या अधिकाराखाली वागविष्याची स्थिती प्राप्त होते त्याप्रमाणेच या सिद्धी चमत्कारादी शक्तिचा उपयोग होतो पण तो साच परमार्थ नव्हे, त्यालाही संसारच म्हटले पाहिजे. जादू टोणा करून महत्व मिळविणारे संत नव्हेत. म्हणजे असे पुरुष उच्च सुखाचे दर्शक नव्हेत. त्यांना परमसुख ठाऊक नाही. तेच त्या सुखाला पारखे असतात. मग जगाला त्यांच्यापासून ते लाभेल ही आशा व्यर्थ आहे. व श्री निळोबारायांनी तर “सिद्धी रोधिती वाटा” असे चक्क म्हटले आहे.

तेव्हां परमार्थातिल्या अनुभवाची - प्रगतीची मोजणी बाह्य स्थितीवरून करावयाची नसते. परमार्थ हा वस्तुतः संसाराहून वेगळा मानणे हीच प्रथम चूक आहे. संसारातच प्रभूरूपाची (प्रेमरूपाची) दृष्टी उमलून सर्व स्थितींत अपार सुख त्या बोधाने भोगावयाचे हा परमार्थ होय.

वै, बिडकर महाराजांची सर्व किमया (सिद्धी) दक्षणारूपाने, अक्कलकोट महाराजांनी घेतली त्यानंतर ते एक सिद्ध पुरुष होऊन गेले.

प्रत्यक्ष श्रीकृष्णपरमात्मा या सिद्धींच्या विरुद्ध होते. संसारात जी जी कर्मे करावी, डोळ्यांनी जेथे दृष्टी फेकावी, कानांनी जो नाद ऐकावा, त्या इंद्रियांच्या सर्व कर्मात प्रभु श्रीकृष्ण आपल्या प्रियतेने खुणावित, मोहवित आहे अशी त्या राधिकेची स्थिती होती. जीविताच्या मूळाशी असलेला प्रभु गोपालकृष्ण एकाच इंद्रियाने नव्हे तर सर्वांगी मनबुद्धी चित्तात सतत जडून रहावा ही तिची प्रार्थना होती.

प्रभूची प्रियवचने हीच मुरली ऐकताना राधिकेला वाटले हा विश्वमोहन सखा आपल्या जीवात अखंड प्रियकुंजन करीत केव्हा राहील ? कोण उपायांनी, कोण पुण्याईने त्याचे जीवावरील अखंड प्रेम आपणात सतत जागे राहिल याची तिला

मोठी खंत असे. संताच्या कृपेने, दर्शनाने आपणाला प्रभू असा सतत वश राहिल हे ही त्या प्रभूच्या मुखातून ऐकले होते. प्रभूच्या संगतीने अनन्य जीवित व प्रियत्वाचा भाव (आवड) तिच्यामध्ये आणि तिच्या संगतीने इतर गोपीमध्ये जागी होती. संतांचे दर्शन घडावे, त्यांच्या आशीर्वादाने आपला प्रभू सतत प्रेमाने वश व्हावा यासाठी त्यांचे हृदय तहानेले उत्सुक होते.

त्याचवेळी यमुनेच्या पैलतीराला दुर्वास ऋषिंची स्वारी आली आहे असे गोपींनी राधेला वर्तमान सांगितले. दुर्वासाच्या पूर्व चरित्राचा भाग माहीत नसल्याने त्या संतपिपासू हृदयाला दुर्वासदर्शनात प्रभू वश होण्याचा वर लाभेल असे वाटले. लगेच ती सखींना म्हणाली, "प्रभूला प्रिय असे महान भक्त दुर्वास पलीकडे आले आहेत. आपण सान्याजणी त्यांच्या दर्शनाला जाऊ या ग ! त्यांचे प्रभूप्रेम त्यांच्या दर्शनात आपणाला लाभेल. याल ना ! सर्वांच्या मनाचीच आवड राधेने व्यक्त केल्याने मोठ्या भक्तिभावाने जे तिला सुंदर फळ, पुष्प व पक्वान्न वाटेल ते तिने घेऊन सान्याजणी लगबगीने राधेजवळ जमल्या. यमुना नदी तुङुंब भरलेली होती म्हणून राधिका प्रभूला पलीकडे जाण्याला उपाय विचारण्यास आली. प्रभूंनी तिला मंत्र सांगितला, "सोऽत्र सहस्र गोपींच्या भोगांतही प्रभू ब्रह्मचारी असेल तर यमुनामाये, मला वाट दे." हा मंत्र ऐकताच राधा चकीत झाली; व प्रभू चेष्टा करीत नाही ना ! असेही क्षण भर तिला वाटले. चेष्टा वाटेल तर सांगितलेल्या वचनावर श्रद्धा न राहून कार्य होणार नाही, म्हणून प्रभूंनी जरा दटावून म्हटले, "मी म्हणतो त्यावर तुझा विश्वास नाही ? जा, मी सांगितले तसेच म्हण. तुझे काम होईल." प्रभूंच्या निर्धार वचनाने तिलाही त्याचा विश्वास वाटला. मात्र प्रभू थोडतरी आपल्यावर रागावला असावा असेंतिला वाटले; म्हणून राधिका वळून पाहते तो प्रभू खुदकन् हंसल्याचे तिला दर्शन होऊन ती मोठ्या उल्हासाने तेथून निघाली.

प्रभूंचा मंत्र राधिकेने उच्चारताच यमुनेने दुभंग होऊन सर्व गोपिकांना वाट दिली. ते पाहून प्रभू काय करणार नाही असे राधिकेला फारफार गोड वाटले. प्रभूंसाठीच संतदर्शन म्हणून दुर्वासांच्या चरणावर सर्वांनी पत्रपुष्पफल ठेवले आणि आणलेला नैवेद्य भक्तिभावाने त्यांना समर्पण केला. गोपींना प्रभूवचनाने व प्रभूप्रेमाच्या आषकतेने दुर्वास महान संत वाटला. प्रभूंच्या संगतिमुळे त्यांच्या हृदयाची आवड किंवा भाव अनन्यरूपाने संत झाल्याने त्यांना दुर्वास संत दिसला. वास्तविक तो योगादि साधने करून ईश्वराची कर्तुमकर्तुम् शक्ति मिळविण्याच्या मार्गातिला होता. त्याला प्रभूप्रेमाची नड नसून प्रभूसत्ता मिळवायची होती त्याप्रमाणे त्याने काहीं सिद्धी मिळविल्या होत्या.

गोपी दुर्वास दर्शनाने सुखी झाल्या. त्यांना संत भेटल्याचा आनंद लाभला. उलट दुर्वासाला वाटले, आपल्या सिद्धीचा हा प्रभाव बरं ! गोपींनी आणलेले सर्व अन्न त्याने खाल्ले, पण गोपींचे प्रभूप्रेम त्याच्या मुळींच ध्यानी आले नाही. जाताना

सर्व गोपींनी दर्शन करून "गोपालकृष्ण जीवाचा सखा खावा व अखंड जीवीं जंडावा" ही प्रार्थना केली. त्याला दुर्वास मनात हंसून "गवळ्यांच्या बायका भोळ्या खन्या" असे म्हणाले.

परत जाताना प्रभूप्रमाणेच राधिकेने नदीपार होण्याचा उपाय विचारला. विचारल्याबरोबर स्वयंभू कळकळीने अगर विचाराने त्याला उपाय सांगता आला नाही. "येताना तुम्ही कशा आल्यात" असे विचारताच राधिकेने प्रभूचा मंत्र सांगितला. प्रभूचा मंत्र ऐकल्यावर प्रभूसत्तेशी स्पर्धा करणारे दुर्वास कृष्ण आपल्या तपोबलाच्या अभिमानाने म्हणाले, "हो, कृष्णाप्रमाणे मी पण तुम्हाला सांगतो, तुम्ही यमुनेला सांगा, "सोळा सहस्र खंडया अन्न खाऊन दुर्वास निराहारी असेल तर यमुनामाई मला वाट दे. पहा, कृष्णाप्रमाणेच यमुना माझे वचन ऐकते की नाही ते."

सर्व गोपींसह राधिका दुर्वासाच्या मंत्राने यमुना पार झाली. त्याबरोबरच पापही उभे राहिले. प्रभूच्या वचनाइतकेच दुर्वासाला श्रेष्ठत्व आहे. प्रभूइतकीच दुर्वासाच्या अंगी शक्ति दिसते. आपण मात्र प्रभूच्या मागे इतके लागूनही आपणांत अशी कोणतीच शक्ति नाही. प्रभू जेवढा दुर्वासाला प्रसन्न झाला तेवढा आपणाला नाही. आपण अबला, भोळ्या म्हणून केवळ गोड शब्दांनी भुलवून त्याने केवळ इंद्रिय भोगातच आपणाला ठेवले. खेळ म्हणून त्याने आपला उपयोग करून घेतला आणि आपले जे सामर्थ्य जे प्रभूरूप ते यत्र्किंचित्‌ही आम्हांला दिले नाही अशा विचारांनी तिला सारख्या वेदना होऊलागल्या. आपण संसार गमावला. विश्वाची निदा सोसली त्या सान्यांचे फळ प्रभूही आपणाला विलगच राहिला. आपला जन्म व्यर्थ गेला. प्रभूने आपणाला जाणून असे कां फसविले ? बोलतांना आपणाइतके दुसरे कोणी प्रिय नाही असे म्हणून कृतीत मात्र आपणाला तसेच अबला राखिले. प्रभूलाच याचा जाब विचारु ! त्यानेच हा घात केला असे म्हणून नेत्रातून अश्रूच्या सारख्या धारा वाहात व क्रोधाने सर्वांग कांपत आणि मुख लाल झालेले अशा स्थितीत राधिका तडक प्रभूच्या मंदिरात गेली तेथे बलरामजी व कृष्णप्रभू काही राजकारण बोलत होते. राधिकेची ती डोळे लाल झालेली मृत्ति पहाताच दुर्वासाचे भूत तिला लागले असावे, असा प्रभूनी क्यास केला. बलरामजीही तिचा शोक, तिचे रुदन पाहून मुकाट्याने तेथून निघून गेले. प्रभूचा त्यांचेवर वचकच तसा होता.

बलरामजी बाहेर जाण्याची राधिका वांट पहात होती. जाताक्षणी ती प्रभूच्या अंगावर जाऊन पडली आणि कृष्णां ! चांडाळा, केसांनी कीं रे तू आमचा गळा कापलास. कुळ, गोत, सासर बुडवून तू सर्वस्वी आम्हाला नागविलेस देवा ! अशी फसवेगिरीच करावयाची होती त्यापेक्षा आम्हांला वधून टाकले असते तर फार बरे झाले असते. एवढे म्हणून दुःखाने शब्द फुटेना. तेव्हां मोठ्याने कलवळून रडू

लागली. प्रभूला चावावे, त्याचा गळ्या दाबावा आणि आपणही त्याच्यापुढे जीव द्यावा एवढाच विचार आता तिच्या मनात होता.

राधेचे अपार दुःख पाहून प्रभू घायाळ झाले. ते तिचे डोळे पुसून लिला समजावण्याचा प्रयत्न करु लागले. "राधे ! सांग माझा अपराध तरी काय झाला तो. एवढा मी दुष्ट तुझ्या दृष्टीत ठरलो तरी कसा ?" देवा, आम्हाला तू जीवाच्या पलीकडे प्रिय आहांत असे म्हणतोस आणि दुर्वासाला मात्र स्वतःचे सामर्थ्य देऊन तुझा तोच खरा प्रिय आहे असे दाखवितोस. आम्हांकडे केवळ शब्दाची भुली व प्रत्यक्ष अधिकार त्या दुर्वासाकडे ! खरा तोच तुझा जिवलग – आम्हाला मात्र व्यर्थ इंद्रियांच्याच भोगात दीन करून ठेवलेस. दुःखाचा बांधारा केवळ प्रभूच्याच प्रियवचनाचीच वाट पहात असल्याने तो वरील शब्दांनी उचंबळून बाहेर आला. राधेचा कोध व्यक्त झालेला पाहून प्रभूला संतोष वाटला." दुर्वास, तुझ्याहून मला प्रिय आहे हे अद्याप तुला खरं वाटते ?" देवा, शब्दांनी तू माझी समजूत काढू पहातोस, आम्ही अजाण, अजूनही तुझ्या वचनाला भुलून जाऊ. नकोच अशी समजूत करावयाला. एकदा तुझ्या चरणावर हा जीव समर्पण होऊ दे. हे तुझ्याबद्दलचे संशयाचे व दीनतेचे जिणे संपले म्हणजेच तुझी व आमची दोघांचीही सोडवणूक होईल."

राधे ! दुर्वासाची व माझी कर्तुमकर्तुम शक्ति तुला पाहिजे का ? एवढेच काय पण तुला प्रत्यक्ष माझी सर्व सत्ता प्रभूरुपच देऊ कां ? राधे ! सान्या विश्वात सत्तेची उलाढाल करताना मी शिणून गेलो आहे. हे राधे ! तुमच्या दारात तुमच्या गोड वचनासाठी धावून येतो. तुला कृष्णरूप पाहिजे कां ! ते आता देतो, मला तुझे प्रिय भक्तहृदय अति आवडते. राधे ! तू कृष्ण हो ; मला राधिका होणे अति आवडते. कृष्णरूप होऊन राक्षसांशी झुंज द्यावी, गोवर्धनासारख्या कर्माचा डोंगर उचलावा, कुठे कालयवनासाठी भीतिने लपावे, तर कंसासाठी कोधाचा अवतार धारण करून त्याचा कंठ फोडावा. राधे ! तुला ही सत्ता पाहिजे कां तुझ्या वचनासाठी, तुझ्या दर्शनासाठी तुझ्या सासूच्या भीतिने गोठ्यात लपणारा प्रभू तुला पाहिजे ? स्वकर्तव्याने साधने करणा-या योगी मुनी जपी लोकांना असा घायाळ प्रभू उमगत नाही. तो तुम्हां गोपींसाठी सदा व्याकूल व चिमूटभर लोणी व वाटीभर ताकासाठी दारोदार हिंडत असतो. राधे ! या प्रियभक्तीतच मला अपार सुख वाटते. मी दुर्वासाला सत्तादान, सिद्धी दित्या पण त्याने तो सुखी आहे कां ? त्याच्या मागे अंबरीष भक्त पालनाचे चक्र लागले. तेव्हा त्याची कोण त्रेधा ? राधे ! त्याला सिद्धी पाहिजेत, प्रभू नको म्हणून तो इथून जवळ असता माझ्या दर्शनाला यावे अशी त्याला बुद्धी झाली नाही. प्रेमभक्तीचे सुख त्याला न लाभता सत्तेचे, विकाराचे भार व दुःख त्याला सोसावे लागते. माझ्या भक्तांना सत्तेचा शीण नसावा, प्रेमाचे सुखच लाभावे म्हणून ग भातल्या बालाप्रमाणे मी त्यांना कर्मापिसून जपतो. सांग, तुला

धरत राबणाऱ्या तशा जनावरांची. जाणत्या माणसांची शक्ती, कर्मकर्तेपणा पाहिजे की बाळ्यला सर्वांगी सर्वांती प्रेमाने पहावे, जपावे अशी भक्तस्थिती पाहिजे. राधे ! तुझी विनवणी करणारा व तुझा दास असलेला असा गोपालकृष्ण पाहिजे ना ! राधे ! मला जर भक्तहृदयाचे दर्शन, सेवा घडली नाही तर हे जिणे अत्यंत यातनेचे होईल. राधे ! तू भक्त व मी भक्तांचा दास असे जीवन मला जन्म जन्म तू दान कर. तुमच्या प्रिय वचनांचा मी सदाच भुकेलेला आहे. इतर सर्व पूजा मूला अगदी निदेसारख्या वाटतात. आईबापांनी मुलांची सारी कामे करावी, त्याला फुलाप्रमाणे जपण्यास आईबापांनाही पालनाचे सुख लाभावे हे बरे की तान्हया बाळांनी स्वकष्टाने आपले अन्न मिळवावे हे चांगले ? राधे ! मुखात मुख घासून पंखही न कुटलेल्या बाळाप्रमाणे आईच्या सर्व रूपाचा भोग घ्यावा की सातासमुद्रापलीकडील चारा आणावा हे बरे ? राधे ! एकवार तुझ्याच तोङ्नु निवाडा होऊ दे. भक्त मागतील ते मी देईनच. पण त्यांना कर्मसत्तेचा शीण होऊ नये एवढ्यासाठी मी त्यांना प्रियत्वात केवळ जपतो. तेव्हा आपल्या हातात सत्ता घेण्यापेक्षा सत्ता आपल्या इच्छेप्रमाणे नमवण्याची प्रियत्वाची सत्ता उत्तम नाही का ? सत्तेपेक्षा प्रियत्व गोड आहे. प्रियत्व हा सुखाचा गाभा, फलाचा रस आहे. सत्ता व कर्म ही बाह्यत्वाचा, खोड किंवा फांद्या आहे. ते मजकडेच राहू दे. तुम्ही केवळ आईचे दूधच पीत आईच्या प्रियनेत्रांचे अलंकार घालून नाचत खेळत रहावे व तुमचा, सर्व संसार करीत सेवा करीत रहावे हे दान मला द्या."

प्रभूच्या एकेक वचनासरशी राधेचा प्रिय जीव फुलून येत होता. मूळात त्या जीवाला सत्तेची जरुर नव्हतीच ! दुर्वासदर्शनाची तिला केवळ दृष्ट झाली होती व कृष्णप्रभूच्या हळूवार हातांनी सांत्वन करीत तिला आलिंगीत गोड वचनांनी, बोधाने ती दृष्ट निधणे जरुर होते. प्रभूचे अंत करण आपणाला पुरे, प्रभूचे दास लाडके व हटू करणारे बाळाच आपण रहावे हा निश्चय प्रभूच्या वचनांनी होऊन आपण प्रभूला किती दुवाक्ये बोललो याचे तिला फार वाईट वाटले. ती प्रभूच्या हृदयावर मस्तक ठेवून व अधिकच बिलगून आक्रोश करू लागली. 'देवा ! तुझे रूप, तुझे पालन, तुझी कळकळ न जाणता तुला कठोर वचने बोलले, देवा ! आईहूनही कृपाळू होऊन ती वचने तू सोसलीस, देवा ! आमची सारी शहाणी व पापाची, तुजहून वेगळे होण्याची, दुर्बुद्धी ठरते, देवा ! तुझ्या सत्तेचे बरे वाटणे, सत्ता हवी वाटणे हे तुजहून दूर होण्याचे पाप आहे. त्या पापाने मी माझ्या प्रितीने, जीवलगला नाही ती वचने बोलले. देवा ! तूच म्हणून ती पोटात घेऊन उलट प्रितीने कृपादान केलेस. आम्हांला तू कृतघ्न न म्हणता जीवापलिकडे जतन केलेस. देवा तुझ्याखेरीज आमचे कोणतेच कर्म घडू नये. (घडत नाहीच पण) घडल्याचे दिसू अगर वाटू नये देवा ! तूच मायबाप, सखासोयरा, वल्लभ, कांत, जीवदाता, प्राणनाथ व सुखाचा सागर आहेस. देवा ! तुझ्या भक्तांना यापुढे आमच्यासारखी सत्ता मिळवावयाची दृष्ट लागू नये, देवसत्ता मिळवून ज्यांना मोक्षसुख

मिळवावयाचे असेल देवरूप सोहंभावी व्हावयाचे असेल अशांचे दर्शन त्यांना ऐकावयाला मिळू नये. देवा ! भक्तांना जपावयाचे तर प्रथम हे दान त्यांना द्यावे. प्रभूप्रेमाचा गाभा असाच केवळ तू आम्हांला भेटावास हे एकच दान या प्रिय भेटीन लाभावे अशी प्रार्थना आहे.” असे म्हणून राधिकेने प्रभूच्या चरणांना मिठी मारली. ती आपण संवर्पेमोपासक जीवलगासाठी संतबोधाने भेटत आहे. साईभक्तांनो, देव मानण्यात एक श्रद्धा आहे; ती नसावी हा अतिरेक. ती अंध असू नये हा विवेक; आणि अंधश्रद्धाच माणसाला आतिमक सामर्थ्य देते, हा अनुभव ! या श्रद्धेच्या जोरावरच माणसाची इच्छाशक्ति प्रबल होते. या इच्छाशक्तिचाच यशात फार मोठा वाटा असतो.

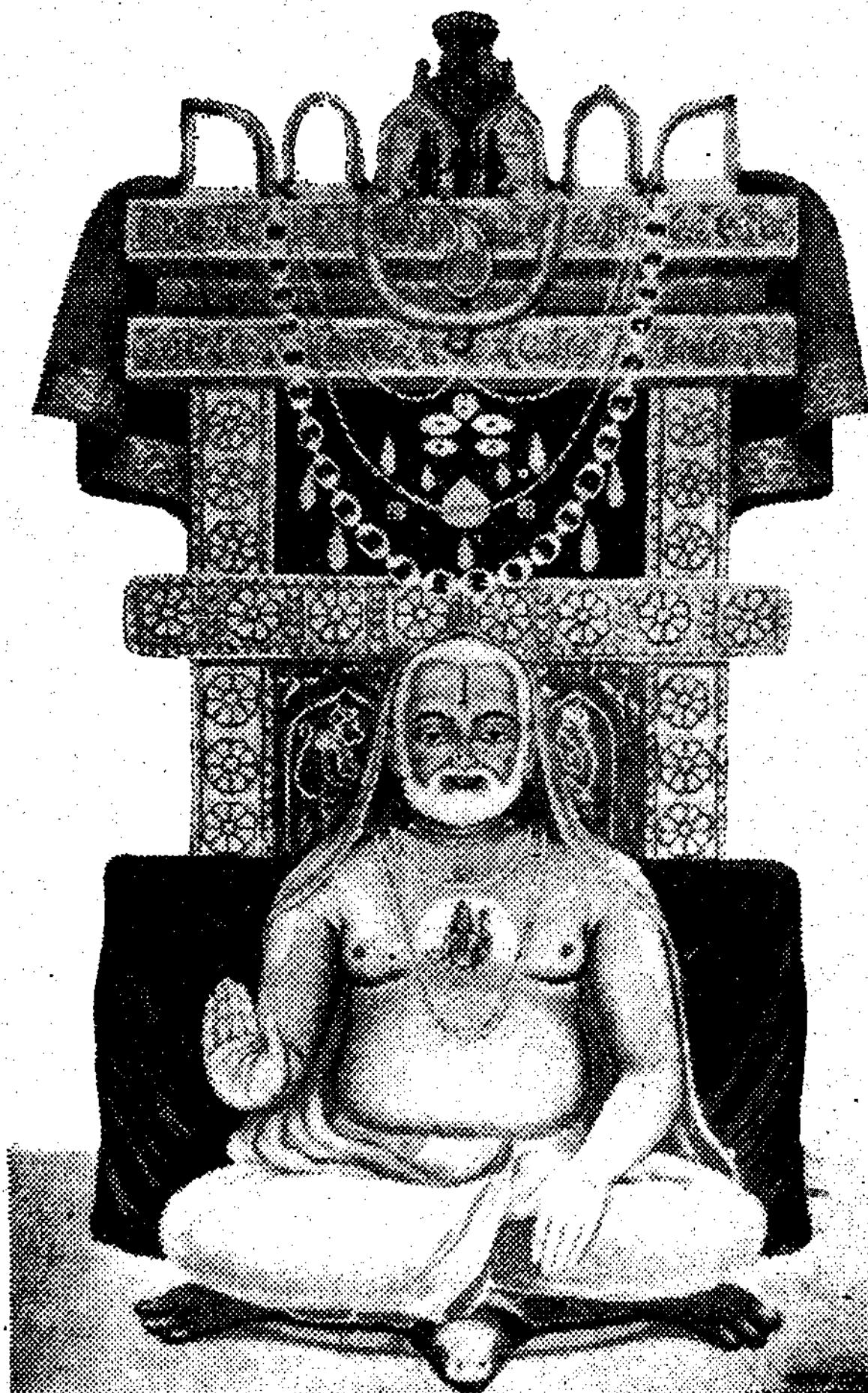


मंत्रालयाचे श्री राघवेंद्र स्वामी व शिरडीचे साईबाबा हे एकच

श्री. राघवेंद्र कुलकर्णी
टाऊन शिप कॉलनी
नांदेड

मंत्रालयाचे श्री राघवेंद्र स्वामी हे देखील श्री साईबाबा प्रमाणे थोर अवतारी पुरुष होऊन गेले आहेत. श्री राघवेंद्र स्वामी हे वृदावनाधीस्थ (समाधीस्थ) होऊन आज जवळ जवळ तिनशें वर्ष होत आहेत. तरी देखील त्यांचे महत्व टिकून आहे. आज देखील साईबाबा प्रमाणे भक्ताच्या संकट समयी स्वामी धावून जावून भक्तांना संकट मुक्त करतात भक्तांना वाचवतात. श्री राघवेंद्र स्वामी मुळे आंध्र प्रदेशातील मंत्रालयाची भूमी पावन झाली. आजही शिरडी प्रमाणे मंत्रालयास लाखो लोक जातात. दिवसे दिवस भक्त गणाची संख्या येथे देखील बाढत चालली आहे. नुसते आंध्रातीलच लोक येथे जात नसून कर्नाटक व त्याच बरोबर महाराष्ट्रातील भक्त जण जातात.

स्वामी समाधीस्थ झाल्यानंतर १०० वर्षांनी घडलेली घटना येथे देत आहे खि. स. १८०० मध्ये मन्त्रो हा बल्लारी जिल्ह्याचा कलेक्टर होता. मद्रास कंपनीच्या प्रेसिडेंटच्या आज्ञे प्रमाणे देवस्थानचे सर्व उत्पन्न जमा करावे म्हणून तो मंत्रालयास आला. येथे स्वामीच्या दर्शनास सहस्रावधी लोक सेवेला येतात हे मन्त्रोला पटले



नाही. 'मी स्वतः या स्वामीचे महत्व काय आहे ते परीक्षा करून पहातो. असे म्हणून नियमा प्रमाणे पायातील बुट काढून सोबत सरदारास घेवून वृंदावनासमोर गेला तेथे जावून तो हात जोडून उभा राहतो तोच त्याला स्वामीचे दिव्य दर्शन झाले. तो स्वामीं सोबत मठा विषयी बोलला त्या वेळी स्वामी बोललेले कोणास एकु येईना पण मन्नरो जे बोलत आहे हे इतरांना एकु येवू लागले, व हयाच वेळेस मन्नरोनी त्याच्या बाजुस उभ्या असलेल्या सरदारास विचारले 'हेच काय ते स्वामी' पूछा त्या सरदारास फक्त वृंदावनच तेवढे दिसत होते म्हणून तो म्हणाला, मला फक्त हे वृंदावन एवढेच दिसत आहे हे एकुन मन्नरोस विलक्षण आश्चर्य वाटले. व त्यांनी स्वामीं नमस्कार करून ती रथप्रसाद घेवून मठाचे उत्पादन मठालाच लिहून दिले.

दुसरी एक घटना अशी

एकदा एका ब्राह्मणाने पैसे मिळवण्यासाठी मंत्रालयास येऊन सेवेला सुरवात केली. काही दिवसानी स्वप्नात त्याला "उद्या दरवाजा उघडताच काय दिसेल ते घे" असे स्वामींनी सांगितले. त्या प्रमाणे त्याला दरवाजात मोठे सर्प दिसला. तो धरण्यास भीती वाटली. शेवटी धैयाने त्याची शेपटी धरली तीही हात रुमालाने धरली. त्याला शेपटीचा थोडा तुकडा मिळला. तो रुमाल उघडून पहातो त्यांत सोन्याचा तुकडा होता. आपल्या नशीबात एवढेच मानून तो परत गावी गेला. अशा प्रकारे श्री राघवेंद्र स्वामींच्या अनेक चमत्कारीक गोष्टी आहेत. सांगाव्या तेवढ्या कमीच वाटतात.

अशांच प्रकारे श्री साईबाबांनी घडवून आणलेली चमत्कारीक गोष्ट पुढे नमुद करत आहे.

एकदा श्री बाबा व त्यांची भक्त मंडळी अन्न शिजवत होते. शाकाहारी अन्न वेगळे व मांसाहारी अन्न वेगळे शिजवले जात होते इतक्यात एक ब्राह्मण तेथून चालला होता. इतक्यात बाबांनी एका भक्तास हाक मारली व सांगीतले कि एक दोन चार मांसाचे तुकडे नेवून त्यांच्या झोळीत टाक असे म्हटल्यावर तो भक्त घाबरला त्याला वाटू लागले की मांस त्या ब्राह्मणाच्या झोळीत टाकणे म्हणजे महा पाप पण बाबांच्या आग्रहा पुढे कोणाचे चालेना. अखेर त्या भक्ताने पटकन मांसाचे तुकडे त्याच्या झोळीत टाकले. ब्राह्मणास राग आला तो घाई घाईने नदीवर जावून ती झोळी न बघता झटकून टाकली व ती स्वच्छ धुतली पण एके ठिकाणी बारीक मांसाचा तुकडा लागुन राहीला होता. त्याचे सोने झाले. तो चमकत असलेला सोन्याचा तुकडा पाहुन ब्राह्मणास वाटले की हे मांस नसून सोने होते पण त्याच्या नशीबात तेवढेच होते हे पाहुन तो ब्राह्मण गप्प बसला. अशा प्रकारे श्री राघवेंद्र स्वामी व श्री साईबाबा या दोघाही अवतारी पुरुषांचे कार्य एकच होते हे स्पष्ट दिसुन येते. या दोघाही दिव्य अवतारी विभूतींना कोटी-कोटी प्रणाम.

गजाकृति श्रीसाई

श्री. जयसिंग वागरे
६६ पटेलवाडी परेल क्हिलेज
मुंबई नं. १२

श्रीगणेशाला वंदन करून ग्रंथ कर्ते कै. गोविंद रघुनाथ दाभोलकर यांनी "साईसच्चरित"या ग्रंथात श्री साईलाच गणेश मानलेले आहे. लेखकाने प्रथम ग्रंथनिर्विघ्नपूर्णतेसाठी श्रीगणेश स्वरूप साईची मंगलाचरणाने स्तुती आरंभलेली

आहे. कार्यारंभ व समाप्ती विघ्नरहित व्हावी व त्यामध्ये येणाऱ्या विघ्नांचे निवारण होण्यासाठी मंगलाचरण दिले आहे. श्रीसाईचे स्तवन करताना कवि म्हणतो की साईच गजानन, गणपति आहे. श्रीसाईने भक्तांना अभय वर देऊन त्यांच्यावर येणाऱ्या विघ्नांचे निवारण करण्यासाठी हातात परशु धरला आहे. कवि अंतर्मुख होऊन साईलाच भालचंद्र, गजानन, एकदंत, गजकर्ण, विकटया नामाने अभिवंदन करतोय. या नामांवरुन असे वाटते की कवीने संकटनाशक गणेशादश नामाचे स्मरण केले आहे. सर्व मांगल्याची मंगलमूर्ति असणाऱ्या लंबोदरा, गणराया श्री साईदेवा आम्हांवरील सकल संकट हरण करून निजधामाला घेऊन जा अशी आरंतेने व अंतर्मनाने गजाकृति श्रीसाईला विनम्रतेने विनंती करतो आहे.

गणेशरूपी श्रीसाईची स्तुती करताना ग्रंथकर्ता सांगतोय की वक्रतुंडा चतुर्दश विद्याधिपति गणराया तुला मी वंदन करतो. विघ्नराजेंद्रा, गजवदना, तत्क्षण विघ्नशमन करणाऱ्या विघ्नेश्वरा तुळी अनन्य भावाने ग्रंथ कार्य सिद्धिविषयक स्तुती करतो. विघ्ने ज्याच्या पायाशी लोळण घेतात व ज्या मंगलमूर्तिने सन्मुख कृपाइष्टीने क्षणभरही पाहिले असता त्वरीत दुःख नाशते. गजमुखा ब्रह्मणस्पति ज्ञानज्योतिर्मय भालचंद्रा, सिद्धिविनायका माझ्याकडे ऋद्धि-सिद्धियुक्त आनंदाने पहा. अशी गणपतिरूपी श्रीसाईची आळ्वणी कवी करतोय.

ज्यावेळी साधक अंतर्मुख होऊन शुद्ध व शांत मन असता परेतून उत्स्फूर्तपणे बाहेर येणारे परमेश्वर विषयक बोल म्हणजेच खरी ईशस्तुती होय. कवी जेव्हा इष्टदैवताशी तादात्म्य पावून त्याला जेव्हा अद्वैत प्रचिती आली तेव्हा कवीला साईरूप दिसू लागले. एकतत्वनाम मनात दृढ झाले. सकल ब्रह्माण्डात, चराचर विश्वातल्या अणूरेणूतही साई तत्व दिसले. कवी साई नामात मंत्रमुग्ध झाला. कवीला साईचरणांचा ध्यास लागलेला आहे, व साईकृपेची ग्रंथकार्यारंभासाठी आस आहे. म्हणून साईला अनन्य शरण जाऊन आत्मसमर्पण केले आहे. जळी-स्थळी काष्ठी-पाषाणी कवीला साईरूप दिसू लागले. अष्टांगे श्रीसाईचरणी लीन झाली. कवी कायावाचामनाने श्रीसाईनामात शुद्ध अंतकरणाने तल्लीन झाला आहे. अशा उन्मनी अवस्थेत कवीला गणेशाही साईरूपच दिसू लागला तर नवल ते कसले?

गणेश विघ्नकर्ता तसाच विघ्नहर्ताही आहे. प्रथमारंभी गणेशाने स्तवन म्हणजे कार्यसिद्ध व प्रारंभी गणेश विस्मरण म्हणजे संकट होय. काही भक्तांनी श्रीसाईला नवविधा भक्तिने प्रसन्न केले तर बाबांचा शब्द अव्हेरुन दुःखही प्राप्त झाले व अनेक अडचणी आल्या. अशा गजानन रूपी साईची कवीने अनेक उदाहरणे दिली आहेत.

गणेशभक्त मुद्दल मुनिंनी गणेशकृपे "मुद्दल पुराण" लिहीले तसेच कवीने

गजाकृति साईचे स्मरण करून "श्री साईसच्चरित" व दासगणूनी भक्ति लीलामृत व संत लीलामृत ग्रंथ लिहिले.

त्रिबकजी डेंगळेच्या घरी बाबासाहेब डेंगळेंचे लहान बंधु नानासाहेब दोन पत्नी करूनही पोटी संतान नव्हते परंतु बाबांना अनन्य शरण जाताच संतान झाले.

बाबांनी एका भक्ताच्या डोळ्यात बिब्बे ठेचून गोळे घातले, लोक घाबरले परंतु दुसरे दिवशी नेत्र सूज कमी येऊन डोळे बरे झाले. शुद्ध भक्तिने विष सुद्धा अमृत होते.

बाबांनी अनेक भक्तांकरीता वेळोवेळी चमत्कार दाखविले तसेच त्यांच्या शब्द अव्हरलेल्यांची दुर्दशा झाली. साईरहित कामात विघ्ने आली. तात्या कोते बाबांचा शब्द अव्हेरून शामाशिवाय बाजारात जाऊ लागले. पुढे जाताना चपळतेने जाणारे घोडे कंबरेत लटके पडले.

तात्या कोल्हार साईभेट न घेता पुढे जाताच घोडे उधळले परंतु संकटात निष्ठेने व शुद्ध भावाने साई गजर करताच अरिष्ट टळले व बाभळीवर आदळले. एका परदेशी गृहस्थाची अशीच अवस्था झाली व रस्त्यात अपघात होऊन हॉस्पिटलमध्ये गेला. साईभक्त व नाशिकचे वकील भाऊसाहेब धुमाळ यांचेही बाबांनी कोटांचे काम केले.

बाबांनी गणेशासम भक्तांना यशापयश दिले म्हणून कवीचा गजाकृतिसाई योग्य व स्तुत्यही आहे.

ऑल इंडिया साई समाज आगामी अधिवेशन - बंगलोर येथे

ऑल इंडिया साई समाज मद्रास (संस्थापक प. पू. श्री. नरसिंह स्वामीजी) व श्री साई स्पिरिच्युअल सेंटर बंगलोर (संस्थापक प. पू. श्री साई पादानंद उर्फ राधाकृष्ण स्वामीजी) या दोन ज्येष्ठ संस्थांच्या वतीने यंदाचे अखिल भारतीय श्री साई भक्तांचे अधिवेशन शनिवार दिनांक २३ व रविवार दिनांक २४ नव्हेंबर १९८५ रोजी बंगलोर येथे श्री साई स्पिरिच्युअल सेंटरच्या भव्य विस्तारीत वास्तूत भरविण्यात येत आहे.

बंगलोर येथे भरणाऱ्या येत्या अधिवेशन प्रसंगी विविध भरगच्च कार्यक्रमांची योजना करण्यात आली असून या प्रसंगी एक सुंदर संग्राहय स्मरणिकाही प्रकाशित करण्यात येणार आहे. या अधिवेशनाच्या संपूर्ण कार्यक्रमाची माहिती पुढील अंकात देण्यात येईल.

माझा फ्लॅट विकला गेला - ही साईंचीच कृपा

२४२ - सौ. तारा मानकरमे
१८५ वेस्ट हेंडॉन
ब्रॉडवे
हेंडॉन, एन. डब्लू ९
लंडन

अनंतकोटी, ब्रम्हांडनायक राजाधिराज योगीराज श्री सद्गुरु साईबाबांना माझे शतशः कोटी प्रणाम. हा अनुभव लिहिण्याचे मी ठरविले आहे कारण, मी बाबांना त्याप्रमाणे सांगितले होते. माझे पती जून १९६४ मध्ये लंडनला परत आले. त्या अगोदर म्हणजे १९६६ साली माझे लग्न झाल्यावर आम्ही ८ वर्षे लंडनमध्ये होतो. दोन मुलांच्या जन्मा नंतर ५, ६ वर्षांनी माझ्या पतीची चांगली नोकरी गेली. त्यामुळे ते लंडनला कंटाळले व परत १९७४ साली जानेवारीत आम्ही पुन्हा भारतात आलो. परंतु तेथेही १० वर्षांच्या आमच्या वास्तव्यात आम्ही खाऊन पिवून सुखी होतो. परंतु माझ्या पतीना नोकरीसाठी खूप खटपट करावी लागली व तरीही त्याचे काही मनासारखे जमले नाही. व १९६४ च्या जून मध्ये ते पुन्हा लंडनला आले. व म्हणाले की, माझे नोकरीचे वगैरे जमले की मी पुन्हा तुम्हा सर्वांना तिथे बोलावून घेईन. त्याप्रमाणे ३ महिन्यानंतर त्यांनी श्री बाबांच्या कृपेने नोकरी व जागा मिळाल्यावर माझ्या दोन मुलांना तिकडे बोलावून घेतले. नंतर मी एकटी भारतात होते व त्यांनी मला सांगितले की फ्लॅट वगैरे विकून तू सुद्धा तिकडे ये.

आणि माझ्या दुःखाला सुरवात झाली. माझ्या घरमालकानी जो फ्लॅटचा मालक होता त्याने मला अत्यंत त्रास देण्यास सुरवात केली. मी श्री साईबाबांची सारखी करूणा भाकृत होते. मालक माझे कांहीच म्हणणे ऐकून घेण्यास तयार होईना. मी त्या घरमालकाला पुष्कळ चांगल्या तळ्हेने, भाऊ, बहीणीच्या नात्याने सांगून पाहिले की, एकतर फ्लॅट तुम्ही घ्या, मला विकून तरी द्या नाहीतर 'पॉवर ऑफ अंटर्नी' देऊन मी तो कोणाला तरी देवून टाकेन. परंतु त्याचो काय हेतु होता कळत नाही. कारण त्यानंतर भाडे दिलेले सुद्धांतो घेईनासा झाला. मी 'पॉवर ऑफ अंटर्नी' देऊन जाते असे समजल्यावर त्याने कोटाचा बेलीफ आणला व माझ्यावर नोटीस लावली. त्याचप्रमाणे त्याला संव चांगल्या तळ्हेने सांगून समजावूनही तो ऐकेना व त्यामुळे मला लंडनला येण्यास उशीर होऊ लागला. माझी मुले व माझे पतीनी माझी खूप वाट पाहिली शेवटी माझ्या पतीनी मला कळविले की, तू घर बंद करून ये. परंतु अगदी शेवटपर्यंत मी ठरविले की फ्लॅट पूर्ण काढून टाकूनच जायचे मी सारखी श्री साईबाबांची करूणा भाकू लागले व शेवटी तर त्या घरवाल्याने सांगितले की मी अगदी साफ खोटे बोलत आहे. मी पोलीसांत त्याच्याविरुद्ध तक्रार

केली आहे. मी सांगितले की मला कोणतीही पोलीस चौकी, व माझे तक्रारी पत्र तिकडे घेऊन चला दाखवा पण तो प्रत्येक वेळेस अत्यंत खोटे बोलत आला होता व हे सुद्धां साफ खोटेच होते. परंतु श्री साईबाबा म्हणत होते माझ्याकडून वेळ होईल पण त्याचे फळ तुम्हाला चांगलेच मिळेल. त्याप्रमाणे बरोबर १ वर्ष मी अत्यंत कठीण अवस्थेत काढले व बाबांच्या कृपेने शेवटी तो फलॉट घरवाला विकून देण्यास तयार झाला व श्री साईबाबांच्या कृपेने मी ता. १८ जुलै १९८५ मध्ये विमानात बसून सुखरूप माझ्या पतीच्या व मुलांच्याकडे येऊन पोहोचले श्री साईबाबांची कृपा अगाध आहे. त्यांना माझे शतशः प्रणाम. माझे पतीही बाबांचे भक्त आहेत. अशीच आमच्यावर बाबांची कृपा राहो अशी त्यांच्या चरणाशी मी प्रार्थना करते.

॥ श्री साईनाथाय नमः ॥



'भक्तगस्ताठी साई सत्वर धावून येई'

श्री. आर. एन. फाटील,
माजी न्यायाधिश, सहकारी न्यायालय
१२ प्रोफेसर कॉलनी, पो. देवपूर
धुळे.

साईबाबांची अनेक वैशिष्ट्ये आहेत. त्यांनी आपल्या आध्यात्मिक सामर्थ्याचा मानवजातीचे कल्याणासाठीच वापर केला यातच त्यांच्या महान कार्याचे महत्व जाणवते. अनेक धर्म, पंथ आणि विचारांचे स्त्री, पुरुष त्यांनी एकत्र आणून एक कुटुंब स्थापन केले. 'वसुधैव कुटुम्बकम' ही वृत्ती वाढीस लावली. मानव जातीत प्रेम, बंधुत्व आणि शांतीचा प्रसार केला. सर्व महान साधु संतांनी हे कार्य केले आणि करीत आहेत. त्यांच्या कार्याची महती हीच की त्यांनी समाधी घेतल्या नंतरही त्यांचा संप्रदाय फार मोठ्या प्रमाणावर वाढत आहे जणू काही त्यांचा आत्मा अमर असून तो भक्त जनास सदैव स्फूर्ती देत आहे.

बाबांचे भक्तावरील प्रेम असामान्य असे होते नव्हे आहे. असा अनुभव पूर्वी लोकांना आला आणि आजही येत आहे. म्हणून कवींनी अनेक शब्दात बाबांच्या भक्तावरील प्रेमाचे वर्णन केलेले आहे.

कां खोगशी रे अवस्था विपन्न । जा शरण तू साईबाबा प्रसन्न ।
हे शब्द आमचे अनुभवास आले.

मी सन १९५२ पर्यंत साईबाबांचे नाव देखील ऐकलेले नव्हते. तसे म्हटलेतर आमच्या वडिलांचे एक स्नेही श्री. गणपुले हे प्रत्यक्ष बाबांजवळ शिरडींत राहून

आलेले होते आमचे कुटुंबाशी त्यांचा घनिष्ट संबंध असे. त्यांना बाबांचे आशिर्वादाने वैद्यकीचे ज्ञान प्राप्त झाले होते आणि पुढे रजिस्ट्रेशन मिळवून ते खेडोपाडी गोरगरीबांची सेवा करीत असत. पैशाचा फारसा लोभ त्यांना नसे. औषधाला कोणाजवळ पैसा नसला तरी त्याला तुळशीचा काढा, आल्याचा रस, कोरफडीचे सालाचा अर्क इत्यादि साध्या उपायांनी ते खेडोपाडी धावत जावून लोकांना जीवदान देत असत. कधी आयुर्वेदाचा तर कधी निःर्गोपचार पद्धतीचा ते वापर करीत असत. मधून मधून ते साईंबाबांचे नावाचा उल्लेख करीत. आमचे वडीलांना देखील कै. गणपुले यांनी त्यांची विद्या कांही प्रमाणात दिलेली होती. त्यामुळे तेही त्या तंत्राचा वापर करून खेडोपाडी लोकांना साध्या इलाजाने दुःख मुक्त करीत होते. फारच मोठे दुखणे असले तर कै. गणपुले यांना बोलावणे पाठवीत आणि तेही तांत्रिकाने व आनंदाने येत असत. त्यांचे आगमनाने खेडयांतील लोकांना फार आनंद होई आणि ते सर्व एकत्र जमून त्यांचे स्वागत करीत. कारण त्यांचे जवळ बसून औषधपाण्याची तर व्यवस्था होईच परंतु त्यांच्या गप्पांतून लोकांना खूप माहिती मिळत असे. ते सारखे बोलत असत सर्वांची ओळख ठेवून विचारपूर्व करीत असत. कै. बाबांचाच तो साप्रदाय होता असे मानावे लागेल. आम्हा लहान मुलांना देखील ते येणार या बातमीने आनंद होत असे. ते हयात असे पर्यंत मी मुंबई, अहमदाबाद येथे शिक्षण घेत होतो. तरीही औषधपाण्यासाठी कै. गणपुले नानांचा सल्ला घेत असू त्यांचे औषध आम्हाला ताबडतोब लागू पडत असे. मन १९६६ साली मी मुंबईतच वकील झालो तोवर कै. नाना गणपुले जीवंत होते.

माझे तोवर लर्न झालेले होते. परंतु चार वर्षे होवूनही आम्हाला मूळ वाळ नव्हते. याची खंत माझ्या पेक्षा माझी पत्नी सौ. शांताबाई हिलाच फार वाटत होती. तिने कै. नाना गणपुले यांचाच उपचार घेतला. मुदैवाने आम्हाला १५ आर्गम्ट तिने कै. नाना गणपुले यांचाच उपचार घेतला. मुदैवाने आम्हाला १५ आर्गम्ट १९५३ रोजी पहिला मुलगा डॉ. बेडेकरांचे ठाणे येथील हॉस्पीटलात झाला. बाळंतपणात फार यातना झाल्या. परंतु आमचे एका वकील मित्रांचे पत्नीने बाळंतीणीला धीर दिला. साईंबाबांची ओळख तिनेच आम्हाला दिली. आम्ही बाबांचा धावा केला. डॉ. बेडेकर फार चांगले गृहस्थ होते. आमचा म्नेह होताच काढले. मूळ पुढे सुखरूप मोठे झाले तदनंतर आम्हाला चार मुलगांच झाले.

पहिला मुलगा सहा महिन्यांचा झाल्यावर मला तर बाबांचा विसरच पडला होता. तसा मुंबईत 'साईंसमाज', साईंबाबांचे मंदीर वगैरे बाबी दिसत होत्या. एकावयास येत होत्या. परंतु त्याकडे फारसे लक्ष जाईना. एके दिवशी माझ्या पतीने शिरडीला जाण्याची इच्छा प्रकट केली. आणि आपल्याला मुलगा बाबांचे कृपेनेच शिरडीला आहे असे ठासून सांगितले. मीही संमति दिली. आणि आम्ही शिरडीम जावून झाला आहे असे ठासून सांगितले. येथील वातावरण त्यावेळी फारच शांत होते. एकच निवाम स्थान होते. थडकलो. तेथील वातावरण त्यावेळी फारच शांत होते. एकच निवाम स्थान होते.

मोजकी मंडळी येत असे. आता परिस्थिती फारच बदलली आहे.

तदनंतर आम्ही बाबांचा फोटो घरी लावला कै. गणपुले नानांना शिरडीला जावून आल्याचे सांगितले. त्यांना फार आनंद वाटला. त्यांनी आम्हाला बाबांच्या अनेक आठवणी सांगून त्यांची महती वर्णन केली. आमची श्रद्धा दुणावली. पुढे माझा परिचय मुंबईतील साई सांप्रदायी लोकांशी वाढला. श्री साईसंस्थान ट्रस्ट रजिस्टर करतांना घटंना तयार करणारे कै. एम्. एस्. पाटील, सेवा निवृत्त जिल्हा न्यायाधिश आणि त्यांचा मुलगा कै. निजु पाटील, माननीय श्री. बाळासाहेब सावंत वगैरे अनेकांचा परिचय झाला. मुंबईचे कॉग्रेस हाऊस जवळच श्री साई मंदिर स्थापन झाले तेथेही जावू लागलो. एकदा कै. निजु पाटील आणि मी शिरडीला जायचा विचार केला आणि कै. एम्. एस्. पाटील यांचा बेळगांव कडील जुना वयस्कर पक्षकार येवून तो त्यांना भेटला. त्याचे जमिनीचे कामात हरल्यामुळे त्याला तांतडीने मनाई हुकुमाची आवश्यकता होती. कै. श्री. एम्. एस्. पाटील म्हणाले तुम्ही अगोदर या म्हातान्या माणसाचे काम करा आणि मगच शिरडीला जा. या माणसाचे रूपाने प्रत्यक्ष बाबाच तुमची परीक्षा ध्यावयास आले आहेत. आम्ही गुपचुप त्याचे कामाला लागलो आणि ताबडतोब मनाई हुकुम मिळविला व त्याला त्याच दिवशी गावी रवाना केले.

पुढे मी साई संस्थानचा आजीव सदस्य झालो. परंतु शिरडीला जाणे फारसे जमेचना. मग योगायोगाने कोपरगांव कोर्टात मुंबईच्या एक माणसावर केस दाखल झाली त्याने मला आग्रह केल्यावरून मी ती केस घेतली. दर पंधरवडयाला कोपरगांवी केसला हजर राहून शिरडीला दर शनिवारी मुक्काम होवू लागला, कोपरगाव, सिन्हर व नगर येथे अनेक वकील मिळांच्या भेटी होत असत. पुढे पुन्हा खंड पडला. दरवेली उत्सवानंतर उदी आणि प्रसाद मात्र टपालाने येतो. सध्या धुळ्यालाच असल्यामुळे जवळ असूनही शिरडीला जाणे जमत नाही. सध्याच बाबांनी, एका अतिशय गरीब बाईचा नवरा वारला त्याची ग्रेच्युइटी, पगार, फंड वगैरेची बाकी मिळविण्यासाठी महाराष्ट्र राज्य शेती महामंडळाकडे जावे लागत आहे. त्यानिमित्ताने शिरडीला मुक्काम होत असतो. अशा रितीने भक्ताची आठवण ठेवून त्याची काळजी बाबा करीत असतात याचा अनुभव सतत येत असतो.



द्वारका माई काय बोलत आहे २४५

सौ. उषा प्रसाकर मुळे
पेटकर वाडा, नारायण पेठ,
पुणे ३०

साई भक्तांनो माझ्या पवित्र पायन्या चढून जेव्हा वर याल तेव्हा, विचार करून शांत मनाने या द्वारका माईत काय पहाल, आणि विचार करा, आजचा माणूस पशु का झाला ! याचा विचार करा. माझ्या प्रत्येक वस्तुला स्पर्श करा काय सांगत आहेत त्या वस्तु ऐका सांगते –

श्री साईबाबा दृष्टे होते म्हणूनच मसजिद व द्वारकामाई भेद नाही, या छोट्या जागेत समतेचा संदेश देणारे दृश्य समोरच दिसते की तेथे मुस्लीम भाई आपला माथा ठेवून नमाज पढतात. प्रेमाने श्री साईना आळवितात, ही एकता, समता हा बंधुभाव हे विश्वप्रेम कुठेच दिसत नाही. धुनीमाई काय बोलत आहे पार्शी बांधवांचे ते पवित्र स्थान तेथेही पूजा चंदनाच्या पवित्र धूपाने केली जाते, हिन्दुला जाणीव होते एक दिवस क्षण भंगूर होणार सावध व्हा, जीवन नश्वर आहे, का भांडता, भाई भाई समजा द्वेष सोडा सर्व धर्म समान आहेत. तो कोळंबा बघा त्यात टाकलेले अन्न सर्व धर्माचे लोक प्रसाद म्हणून खात आहेत. डेन्यातील पाणी तीर्थ म्हणून पीत आहेत. काय समजावे यातून, थोडे सरकवून प्रतिमेकडे चला ते बघा जाते (चक्की) धान्य दळा. स्वतः कष्ट करा, फुकटचे खाऊ नका, याचना करू नकात, ते बघा गळाचे पोते काचेच्या कपाटात भरलेले आहे. साठा करून ठेवा. खाली ठेवू नका. हात रिकामे करू नका, हा प्रचार श्री साईबाबांनी कोठे सभा घेऊन किंवा किर्तन करून केला नाही. आपल्या गूढ संदेशातूनच प्रत्येक बोध ते देत. परंतु जे भक्त येत ते स्वार्थी, लोभी येत होते. त्यांचीही 'चलहट' म्हणून निर्भत्सना केली जात होती. सर्व काही स्पष्ट कुठेही भीड भाड नाही.

चला, त्या दिव्य, भव्य प्रतिमेला हात लावा दर्शन घ्या. त्या वेळी तरी मनात पवित्र भावना ठेवा. त्या वेळी आपल्या मनाची, विचारांची स्थिती कशी होते हे ध्यान पूर्वक लक्षात घ्या: काही तरी अदृश्य शक्तीचा भास होतो. क्षण भर स्वगुरु ठयीच विश्वास वसो. हांच उपदेशो येथिला, मनी ठसावा गुह्यार्थहा !

एक डॉक्टर, जातीने ब्राह्मण, रामोपासक, स्नान संध्या, नेम, धर्माची आवड असलेले दर्शनाला आले. परंतु शंका श्री साईबाबा मुसलमान. आपण नमस्कार करणार नाही असे म्हणाले. मित्र म्हणाले, आपल्याला कोणीही "पाया पडा" असा आग्रह करणार नाहीत. मशिदीत गेले आणि आरंभी त्यांनीच श्री साईबाबांना लोटांगण घातले. ते राम रूप त्यांना साक्षात् दिसले. त्यांना मुसलमान कसे म्हणावे

जातीचा विचार येथे नक्हता. बंधुभाव, ममता हेच दर्शन होत होते. दिपोत्सव, पालखी, रथ यांचा दिव्य भव्य सोहळा येथूनच सुरु होतो. तेव्हा भक्तांनो माझ्या पायन्या चढताना या गोष्टी लक्षात ठेवा जास्त काय सांगा.

गुरुर्ब्रह्मा गुरु रिष्यु गुरुर्देवो महेश्वर ॥

गुरुःसाक्षात् परब्रह्म तस्मै श्री गुरदे नमः ॥

श्री साईनाथांचा 'शरणार्थी'

लेखक : बट्टीभूत स्वामी साईशरणानंद
अनुवादक श्री. वि. बा. खेर

[१९९३ साली मेर्हीन्यात कोटाला मुटी पडल्यावर पूर्वाधमीचे वासन प्राण गोविद पटेल शिरडीला गेले तेथे त्याना अकरा मर्हीने साईबाबांनी ठेवून घेतले. त्या काळजीत जे काही पारमार्थिक अनुभव त्याना आले ते या लेखापासून क्रमशः पुढे दिले जातील]

वासुदेव नावाचा पुण्याचा द्वाम्हण शिरडीत खानावळ चालवे. त्याच्याकडे सगुणराव राहात. हल्ली ज्या जागी सगुणराव राहतात त्याच जागेच्या आतत्या भागात वासुदेव राही. बाहेर ओट्या होता. आता त्या जागी सगुणरावांचे दुकान आहे. त्या ओट्यावर बसून सर्व गिन्हाईके चहा पाणी, नास्ता वगैरे करत. माझ्या जेवण्याची सोय मी वासुकाकाबरोबर रूपये २० ला नक्की केली. द्वादशीच्या दिवशी कधी कधी वासुकाका शिरा बाणत. जर बाबांच्या सकाळच्या न्याहरीच्या अगोदर शिरा आजा तर तो सरळ बाबांकडेच पोचविण्यात येई. परंतु एके दिवशी तो उशीरा आला व मी तो खाल्ला. त्याच दिवशी बाबांनी मला काढेपेट्या आणायला पाठविले. बाबा नेहमी दोन पैशांच्या तीन काढेपेट्या मागवत परंतु मी चौकशी केल्याशिवाय एक पैशाची एक काढेपेटी आणली. तेव्हा बाबा मला म्हणाले, "काय दारुबिल पियालास तर नाही ?" त्या दिवसा पासून उपवासाच्या दुसऱ्या दिवशी पारण्याला जेव्हा शिरा असतो तो खाताना मी थक्कतो.

एके दिवशी स्वप्नात 'तुला शंकराचा आशिर्वाद आहे' असे सांगून बाबांनी माझ्या माथ्यावर आपला वरद हस्त ठेवला. या नंतर काही दिवसांनी स्वप्नात जसा वरद हस्त ठेवला त्याप्रमाणे माझ्या शिरावर जवळ जवळ पाच मिनिट बाबांनी हात ठेवला. त्या योगे माझ्या शरीरात शक्तिसंचार होऊन स्वप्नात जाणीव दिलेले काय तुझ्या हातून व्हावयाचे आहे असे सुचविले.

भर दरबारात बाबा एके वेळी माझ्या संबंधी म्हणाले, "हा लहान उंदरा एवढा होता त्या वेळेपासून मी ह्याला ओळखतो. बाबांनी काढलेले हे उद्गार माझ्या आईला सांगितले तेव्हा तिने मला जी हकीकत सांगितली ती अशी : बाल्यावस्थेत मी फारच अशक्त होतो व वारंवार आजारी असे. मी सुमारे पाच वर्षांचा असताना माझे वडील धारासणाला मीठाच्या आगरावर जोकरीला होते. आम्ही त्या वेळी तंबूत राहत असू. काही महिन्यांपासून मला संग्रहणी, अतिसार व उलटीचा विकार होता आणि माझ्या जीविताची आशा सर्वांनी सोडली होती. अशा वेळी एका दुपारनंतर माझी आई मला घेऊन अंगणात उसासे टाकीत बसली असता, एकाएकी एक फकीर तेथे आला आणि तिला म्हणाला, "हा तुझा मुलगा फार भार्यशाली ! ह्याला एकसारखे जुलाब होतात आणि आम्हाला वाटतं की हा चार दिवसांचा सोबती आहे." फकीराने उत्तर दिले, "नाही नाही, असं बोलूनको, हा तर फार भार्यशाली आहे. ह्याच्या उजव्या कुशीत चामखीळ व उजव्या बाजूला एक जन्मखूण आहे." माझ्या अंगावरची गोदडी सारून व झबले उंच करून माझ्या आईने पाहिले तर फकीराने सांगितलेल्या खुणा खरोखरीच त्या जागी होत्या. हे पाहून माझी आई म्हणाली, "तुम्ही सांगितलेल्या जन्मखूणा आहेत खन्या पण ह्याच्या आजाराचं आणि तब्येतीचं काय ?" फकीर म्हणाला, "हे भस्म घे. ते त्याच्या तोंडात घाल आणि सर्व ठाकठीक होईल." यानंतर माझी तब्येत काही दुसरे उपचार केल्याशिवाय सुधारायला लागली व सर्व चितामुक्त झाले. या हकीकतीवरून माझी खात्री झाली की बाबा माझे लहानपणांपासून संभाळ व रक्षण करत आहेत.

एकदा सकाळच्या साठे आठ वाजताच्या किंवा दुपारच्या बैठकीत मी व बालकराम मानकर बसलो असताना बाबा म्हणाले, "हा आणि बालकराम एके काळी समोरासमोरच्या गुहेत राहून तप करीत होते." त्याच किंवा दुसऱ्या रात्री मी स्वप्नात पाहिले की मी एका गुहेत तप करीत आहे व रात्री एक स्त्री घेऊन माझे पतन झाले. या वरून मी बोध घेतला की आपण दुसऱ्याचे गुणदोष जाणत असून सुद्धा लोकांना त्याच्याकडून चांगलं घेण्यासारखं असेल तेवढेच त्याच्यासंबंधी बोलावं.

एके रात्री बाबा म्हणाले, "हा घे रूपया व रूपयाची मोड आण." बन्याच जणांना विचारले पण सुटे पैसे मिळाले नाहीत. नंतर एकजण म्हणाला की, बयाजीकडे जा त्याच्याकडे मिळेल. त्याचे घर शोधत गेलो व त्याने मोड दिली ती घेऊन बाबांना दिली. याचं रहस्य अस की बाबांनी मला ऐक्याचा, तादात्म्याचा रूपया दिला पण मी त्यांना काय अर्पण करायचे ? 'मोड'. तोडून तोडून एक एक भाग पृथक करीत मायेचा मांडलेला हा खेळ संपवून, त्याचे रहस्य जाणून ते त्यांचे चरणी अर्पण करायचे. 'अहं ब्रह्मस्मि' म्हणत आसन घालून स्वस्थ न बसता

मायेतील पृथक तत्वांचे अवलोकन करून त्यामागे असलेल्या एका तत्वाला पारखून ते बाबांना अर्पण करायचे. 'मोड' म्हणजे काय? मायेचे चूर्ण करून टाकते ते कूटस्थ साक्षीभूत. परमात्म्याबरोबरच्या तादात्म्याची चालती बोलती स्थिती.

एकदा माझ्या मनात विचार आला की भाषा तरी किती शिकाव्या? इंगिलश, संस्कृत, मराठी, गुजराती तर आहेतच पण संस्कृत व मराठीचे ज्ञान कच्चे आहे. त्यासाठी आता माथेफोड कशाला करावी? हा विचार येताच बाबा म्हणाले, "अरे चार छुबी घ्याव्या. यात माथेफोडीचा प्रश्न कुठे येतो?" आता कळते की त्याचा असा पण अर्थ होतो की चतुर्विध वाणी, परा, पश्यन्ती, मध्यमा व वैखरी! परमेश्वराची, ईश्वराची, हिरण्यगर्भाची व मानवाची अशा चार वाणींतील तारतम्य जाणून कार्यप्रवृत्त व्हावयास शिकावे. श्रृति, स्मृति, पुराण व संतवाणी या चार प्रकारच्या वाणीच होत. त्यांना प्रमाण मानून कार्यकार्याचा विचार करावा. शिवाय 'विष्णुसहस्र' मध्ये सुद्धा 'चतुरात्मा, चतुर्व्यूह, चतुर्दृष्टि व चतुर्भुज' यांच्या उल्लेखाने चारची महत्ता आहे. तसेच चारचे महत्व खालील श्लोकात आहे :

**चतुमूर्ति श्चतुर्वाहिश्चतुर्व्यूहश्चतुर्भुजिः
चतुरात्मा चतुरावश्चतुर्वेदं विवेकपात्**

याचा विचार चालू असता आवाजे ऐकला - चतुमूर्ति म्हणजे ब्रह्मा, विष्णु, महेश तू व मी हा सगळ्या माझाच कारभार तेव्हा हे चौधे ब्रह्मा, विष्णु, महेश व तू माझेच आहात असे समज.

बाबांच्या जवळ डाव्या हाताला कठडयाच्या बाहेर एकदा खाली बसलो असताना विचार आला : अरे त्या नश्वर शरीरासाठी आणखी आता सॉलिसिटरच्या कठीण परीक्षेच्या निमित्ताने खूप मेहनत करायची आणि परीक्षा पास होऊन कमवायची खटपट ही कोणासाठी? बाकीच्यांशिवाय माझे पोट थोडी मेहनत करून भरेल, माझा निर्वाह सहज होऊ शकेल. हा विचार येताच बाबां ताबडतोव म्हणाले, "आपल्याला तर काही लागत नाही. परंतु जे हे सगळे करायचे ते सर्व इतरां करिताच करायचे असते.

न मे पाशस्ति कर्तव्यं त्रिषु लोकेषु किञ्चन ।
नानवाप्तमवाप्तव्यं वर्त एव च कर्मणि ॥

अ. ३, श्लो. २२

बाबा भगवद्गीतेच्या तिसऱ्या अध्यायाचे सार ठरविण्यासाठी वरील वचन बोलले. आपली आता असे पण वाटते की माझ्या स्वार्थी भावापेक्षा अर्जुनाचा भाव किती उच्च होता यी गीतेच्या पहिल्या अध्यायातच तो भगवंताला म्हणाला, 'हे राज्य, योग व सुखे मला काय करायची? ज्यांच्यासाठी हा सर्वांची आकांक्षा असावयाची

ते सर्व आचार्य, चुलते, पुत्र, आजे, मामा, सासरे, नातु आपले प्राण व धन यांची आशा सोडून युद्धास माझ्यासमोर उभे आहेत (श्लो. ३३-३४). अर्जुनाची केवढी उच्च भूमिका की जे सर्व मिळवायचे ते स्वतःच्या सुखासाठी नाही तर दुसऱ्यांच्या सुखासाठी ! राज्य सोडून भिक्षाभावर निर्वाह करण्याची ज्याने तयारी दर्शविली त्या अर्जुनाचे काय वैराग्य व दुसऱ्याचे हित साधण्याची अभिलाषा ! या मुळेच भगवंत त्याला अनेक बिरुदांनी नावाजतो — भक्तोऽसि मे सखाचेति, मे प्रियोऽसि.

एक दिवशी दुपारनंतर विचार आला की इतर सर्व बाबांची रोज पूजा करतात, परंतु मी तर काही शुभ पर्वाचे दिवशीच पूजा करतो. मग मी पण पूजा का करू नये म्हणून पूजा साहित्य घेऊन बाबांकडे गेलो. त्यांना चंदन लावत असता नंतर विचार आला की आज मी पूजा करत आहेते बरे आहे. कारण बाबा जेव्हा नसतील तेव्हा पूजा न केल्याबद्दल पश्चात्ताप तरी होणार नाही. हा विचार येताच बाबा हसले — असं सुचवून की 'अरे मी काय हे शारीर आहे ? मी तर सदैव आहेच. मी नसेन अशी चिता का करतोस ?

बाबा प्रसंगोपात माझे खूप लाड करत. एकदा मी जराक अंतरावर बसलो असताना माझ्या टोपीवर विडा टाकला. कधी कधी प्रेमाने भेटत तर कधी गालगुच्चे घेत व अत्यंत प्रेमाने प्रसाद देत. त्यामुळे भक्तांचा सुद्धा माझ्यावर सदूभाव जडला. सुरुवातीस बाबा सकाळी लेंडीवरून आल्यावर मी कठडया बाहेर कट्ट्यावर किंवा खाली बसे त्या वेळच्या एक प्रसंगाची आठवण ताजी आहे. एक चौदा पंधरा वर्षांची मुलगी विविध रंगांच्या फुलांचा तुरा बनवून बाबांना देई तो हुंगून बाबा लगेच मला देत. मी तुरा मुक्कामावर घेऊन जाई तेथे एक सात आठ वर्षांची मुलगी तो मागे व तो मी तिला देई. असं सात आठ दिवसं चाललं. नंतर मला एकदा विचार आला की बाबांनी दिलेल्या वस्तूंची मी कदर करत नाही आणि त्या कोणी मागितल्यास देऊन टाकतो ही चूक आहे. बाबांच्या हातच्या वस्तू थोड्याच नेहमी मिळणार आहेत ! या विचाराने दुसऱ्या दिवशी बाबांनी हुंगलेला तुरा त्या मुलीला न देता एका डब्यात ठेवला. परंतु बाबांना हा संग्रह पसंत पडला नसावा कारण दुसऱ्या दिवसा पासून मला तुरा देण्याचे त्यांनी बंद केले. हा तुरा तसेच बाबांच्या मोडक्या चिलिमेचा तुकडा (जिचे 'माझी नवरंगी चिलिम' असे बाबांनी वर्णन केले) पुष्कळ दिवस त्या डब्यात आठवण म्हणून ठेवला होता. या वरून मी असे शिकलो की बाबांकडून जी काही सुंदर वस्तु मिळते तिचा संग्रह न करता जे प्रेमाने ती मागतात त्यांना आढेवेढे घेतल्याशिवाय देऊन टाकावी. म्हणून बाबांची पूजा करत असता माझ्या अंगावरील उपरण्याला बाबांच्या पायाचे खूप चंदन लागले होते ते मी प्रसाद समजून प्रेमपूर्वक जपून ठेवण्याचे योजले असता मुक्कामावर गेल्यावर राधा कृष्णा आईची त्यावर नजर पडताच तिने त्याची मागणी केली असता देऊन टाकले.

[क्रमशः]

साईलीला सप्टेंबर १९८५

श्री. खापडे यांची – शिरडी दैनंदिनी

अनुवादक - साईनंद



गुरुवार दिनांक ८-१२-१९९०

आम्ही सकाळी उठलो. नित्यकर्मे आटोपली. प्राथनेनंतर आम्ही वाडयातील सर्वांनी साई महाराजांना ते नित्या प्रमाणे बाहेर जाताना पाहिले. नंतर दुपारी आम्ही महाराजांचे दर्शनास गेलो खरे परंतु आम्हाला माघारी यावे लागले. का ? तंत्र महाराज आपले चरण धूत बसले होते.

आज वाडयात श्री. बाबासाहेब, श्री. सहस्रबुद्धे, मी, माझा मुलगा चि. बाबा एव्हढीच काय ती मंडळी होतो. परंतु सकाळीच एक सज्जन आमच्या या चौधांबरोबर रहाण्यासाठी म्हणून वाडयात उतरले. तेव्हा आम्ही सर्वांनी मिळून श्री बाबांच्या दर्शनास जाण्याचे पुन्हा ठरविले नि गेलो पण. पण काय ?... आम्हास पुन्हा दर्शन न होता माघारी यावे लागले. तात्यासाहेब नूलकर मात्र यावेली आमचे बरोबर आले नव्हते.

आम्ही नंतर पुन्हा एकदा सर्व मिळून बाबांच्या दर्शनास गेलो खंर पण त्यांनी

दर्शन देऊन आम्हास लौकरच तेथून परत जाण्यास सांगितले. म्हणून आम्ही सर्वजण परतलो. आज बाबा काहीसे विचारमन दिसत होते.

आज रात्री साई शहीद चावडीत निद्राधीन होणार होते आणि म्हणून द्वारकामाईतून चावडीकडे जाणारी त्यांची मिरवणूक पहाण्यासाठी म्हणून आम्ही सर्वजण गेलो. मिरवणूक फारच छान निघाली होती.

आमच्या वाड्यात वर निर्देश केलेला आज सकाळीच आलेला सज्जन एक पोलीस अधिकारी आहे मला वाटते तो 'हेड कॉनस्टेबल' असावा. पैसे उपटण्याच्या आरोपावरून त्यास अटक करण्यात येऊन सेशन कोर्टात उभे करण्यात आलेले होते. आपली जर आपल्यावर आलेल्या आरोपातून निर्दोष मुक्तता झाली तर आपण श्री साई महाराजांच्या दर्शनास येऊ असा त्याने नवस केला होता. सुदैवाने त्याची मुक्तता झाली व बोलल्या प्रमाणे आपला नवस फेडण्यासाठी म्हणून तो मुद्दाम शिरडीस आला होता. साई महाराजांनी त्याचेकडे पाहून वरकरणी म्हटले, "अरेतू जिथे होतास ना ! तिथेच आणखीन काही दिवस कां वरे राहिला नाहीस ? त्या तिथल्या गरीब विचाऱ्यांची चांगलीच निराशा झाली असेल नाही !! " साई महाराज हे दोनदा बोलले. पण त्या विचाऱ्याकडून त्याचे काहीच उत्तर आले नाही. त्या भल्या माणसाच्यां एका मित्राने त्याला तिथेच रहाण्याचा भलताच आग्रह केला होता खरा परंतु त्या सज्जनाने त्याच्या त्या आग्रहाला बळी न पडता आपला नवस पूर्ण करण्यासाठी म्हणून ते तेथे त्वरेने आले होते हे आम्हाला नंतर समजले. त्यांनी साई महाराजांना यापूर्वी कधीच पाहिले नव्हते आणि महाराजांनी पण त्या सज्जनास यापूर्वी कधीच बघितले नव्हते. असे सारे असताना महाराजांनी या गृहस्थाच्या बाबतीतील सांच्या काही गोष्टी कशा काय कळल्या याचेच आम्हाला राहून राहून आश्चर्य वाटते.

शुक्रवार दिनांक ९-१२-१९९०

आज मी आणि मुलगा बाबा शिरडीहून निघण्याचा विचार केला. सकाळी प्रार्थने नंतर आम्ही दोघ बाबांच्या दर्शनास गेलो होतो. माझा मुलाकडे पाहून श्री बाबा म्हणाले, "आज तुमचा येथून निघण्याचा विचार आहे वाटतं तुम्हाला जर जावेसे वाटले तर जा." आम्हाला वाटते बाबांनी परवानगी दिली; आणि म्हणून आम्ही जाण्याचा विचार पक्का केला. माझ्या मुलाने सगळी आवरा आवर नि बांधाबांध केली आणि आम्हाला नेण्यासाठी म्हणून छकडा पण ठरलिला.

दुपार झाली आणि प्रत्यक्ष निघण्यापूर्वी साई महाराजांचे पुन्हा एकदा दर्शन घेऊन त्यांना सांगून सवरून येण्यासाठी म्हणून आम्ही पुन्हा द्वारकामाईत बाबांच्या दर्शनास गेलो. मला पहाताच साईजी म्हणाले, "तुम्ही नक्कीच जात आहांत काय "होय बाबा जाण्याची तर इच्छा आहे पण तुम्ही परवानगी दिलीत तर" मी

उत्तरलो. "तर मग असं करा, तुम्ही उद्या किंवा परवा जा." हे येथे आपलेच घर आहे. हा वाडा आपलाच आहे आणि मी इथं असताना तुम्हाला आणखीन कुणाची गरज आणि भिती तरी कशाला वाटावी बर! हे तुमचेच घर आहे आणि आपले स्वतःचेच घर या नात्याने तुम्ही हे सारे पहावे" मी तिथे रहाण्याचे कबूल केले आणि शिरडी सोडून जाण्याचे पूर्वीचे सारे विचार उधळून लावले. आम्ही शिरडीहून निघण्याचा बेत साफ रद्द केला साई महाराज आज खूपच चांगल्या मनःस्थितीत होते म्हणून आम्ही तिथेच गप्पा मारीत बसलो. गप्पा मारता मारता साईनी कितीतरी रंजक गोष्टी सांगितल्या खान्या परनु मना भिती वाटते की त्यापैकी फारच कमी मला उमगल्या.

शनिवार ता. १०-१२-१९९०

सकाळी आम्ही सर्व नेहमी प्रमाणे उठलो. प्रातःकर्म, स्नाना नंतर प्रार्थना केली आणि माझा मुलगा बाबास म्हणालो, "आपण येथून कधी निघणार याबद्दल साई महाराजांना कधीच काही बोलू विचारू नकोस. बाबांना मारे काही समजते आणि आपल्याला येथून कधी पाठवायचे हे पण त्यांना चांगले माहित आहे, ते जेव्हा परवानगी देऊन पाठवतील तेव्हाच येथून निघू या ह." नेहमी प्रमाणे आम्ही महाराजांना बाहेर पडताना पाहिले. त्याचे दर्शन घेतले ते चावडीतून द्वारकामाईत गेले. नंतर आम्ही पण तिथे गेलो.

साईमहाराज आज मोठ्या खुषीत होते. त्यांनी आज एका तरुण मुलीच्या पूर्वयुष्याची कहाणी सांगितली. ती मुलगी एकावेली त्याचे बरोबर येथे खेळत असे. बाबा पुढे म्हणाले, ती एक कलाकार होती पण ती अकाळी वारली. तिचे एका ठिकाणी दफन केले गेले. आपण स्वतः त्या तिच्या थडग्याच्या वाटेने गेलो असता एक रात्र तिच्या थडग्याजवळ राहून काढली. ती नंतर सूक्ष्मदेहाने मजबरोबर आली. मी तिला जवळच्याच बाभळीच्या झाडावर टांगून ठेवले; आणि मग तिथून निघून ती पुन्हा इथं आली. आपण पूर्वीचे कवीर आहोत आणि मी कापड विणीत असे." असे हे बाबांचे चालू असलेले संभाषण खूपच चांगले होते. पण मला त्यातून खूपच कमी अर्थबोध होत असे.

वाड्यात आज दुपारी वध्याचे श्री. श्रीधरपंत परांजपे आले. त्याचे बरोबर पंडित नावाचे एक सज्जन, एक डॉक्टर आणि तिसरे कुणी सज्जन होते. अहमद नगरचे श्री. पटवर्धन (ज्युनियर) हे पण या सर्वांचे बरोबर होते. माझा मुलगा बाबा व ते कॉलेजातील जुने मित्र, ही सारी मंडळी साई महाराजांचे दर्शनास गेली आणि आम्ही पण त्या सर्वांच्या मागोमाग बाबांच्या दर्शनास गेलो.

आपल्या दर्शनास आलेल्या इतर भक्तांना बाबा जशी वागणूक देत तशीच

वागणूक बाबांनी या मंडळीना पण दिली. या मंडळींच्या अगोदर आलेली तेली, मारवाडी मंडळी यांचे बरोबर बाबा बोलले. नंतर तिथे चालू असलेल्या इमारती बांधकामा बद्दल ते बोलू लागले व शेवटी म्हणाले, “हे जग किती वेडे होत चालले पहा. प्रत्येक माणसाकडे काही ना काहीतरी वेडया, खूळ्या, भाबडया कल्पना विचार आहेत. काही मंडळी इथे येऊन जे काही बोलतात ते मी नीट धडपणे ऐकून सुद्धा घेत नाही. नाही, नाही, मी त्यांच्या म्हणण्याला उत्तर पण देत नाही.”

साईबाबांनी या नंतर प्रसादा दाखल सर्वांना उदी स्वहस्ते दिली आणि आम्हाला वाड्यात परत जाण्यास सांगितले. महाराजांनी फक्त धाकट्या पटवधनला थांबवून घेऊन आपल्या पाठीमागे रहाण्यासाठी सांगितले. नेहमी प्रमाणे “उद्यानिधा हं” म्हणून त्यांनी मला सांगितले. मी व श्री. बाबासाहेब सहस्र बुद्धे वाड्यात बरोबरच परतलो. परांजपे आणि त्यांच्या बरोबरची मंडळी राधा-कृष्णा आईकडे गेली असावीत. बापूसाहेब जोगांच्या पत्नीला बरे वाटत नव्हते. साई महाराज जे जे काही बोलत असत त्यामुळे त्या विचारीला त्यांच्या बोलण्याचा फायदाच होत होता. त्यांनी तिला कोणतेच औषध म्हणून दिले नाही. पण गेले काही दिवसापासून आजारी असलेल्या या बाईला बरे वाटत नव्हते व आज तर तिची तब्बेत खूपच खालावल्यामुळे तिला शिरडीहून निघावेसे वाटत होते. बापूसाहेबही या प्रसंगी आता अगदी हवालदिल झाल्याने त्यांनीही पत्नीच्या म्हणण्याला होकारे दिला होता. साई महाराजांनी तिच्या प्रकृतीची विचारपूस सारखी चालवली होती कधी निघणार म्हणून ते चौकशी करीत होतेच. सायंकाळी बापूसाहेबानी आपण उभयता निघत आहोत तेक्हा परवानगी द्यावी म्हणून महाराजांचे जवळ जाऊन विचारणा करण्याचे ठरविले मात्र तो काय आश्चर्य! इतके दिवस आजारी असलेली बापूसाहेबांची पत्नी म्हणाली छे ! छे मला येथून आता निघावेसेच वाटत नाही. येथून निघण्याची आपली इच्छा नाही. हे ऐकून आम्हाला आश्चर्य वाटले.

रविवार दिनांक ११-१२-१९९०

मी सकाळी नित्याप्रमाणे लौकर उठलो. प्रार्थना आटोपली, स्नान कर्म पण आटोपली. आज सकाळीच वाड्यात मुंबईहून श्री. हरीभाऊ दिक्षित आले, त्यांचे बरोबर कै. आत्माराम पांडुरंग तर्खड यांचे चिंरजीव व अकोल्याच्या अण्णासाहेब महाजनींचे चुलते श्री. महाजनी हे पण होते. आम्ही सर्वजण साईबाबांच्या दर्शनास गेलो. बाबांचे आजचे संभाषण तिथे घडलेल्या दोन महत्वाच्या घटनानी खूपच महत्वाचे वाटले. मला तर त्यांच्या त्या बोलण्याचा अर्थच काही उमगला नाही म्हणा !

साई महाराज म्हणाले, “आपण एका काळी इथे एका कोपन्यात बसत असू.

आपत्याला एकदा इच्छा झाली की आपत्या शरीराचा खालील अर्धा भाग पोपटाचा व्हावा व माझा तो अर्धा भाग पोपटाच्या शरीरास मिळावा ही अदला बदल व्हावी अशी माझी खूप खूप इच्छा होती व त्याप्रभाणे लौकरच झाले, घडून आले. यामुळे काय झाले तर वर्षभर आपण कोण आहेत हे कुणासच कळून आले नाही. यामुळे आपले एक लाख रुपयांचे नुकसान झाले. नंतर आपण येथे जवळच एका खांबावर ठाण मांडले. तिथे मी बसू लागलो. पण तिथे एक भला मोठा साप त्वेषाने मजवर चाल करून आला त्याने मजवर उडी घालण्याच्या प्रयत्नात तो वरून खाली आदलला.”

यानंतर साईमहाराजांनी झटकन विषय बदलला व ते म्हणाले, “मी तेथून एका ठिकाणी गेलो खरा, पण तेथल्या पाटलाने मला आपत्या शेतातली लावणी झाल्याशिवाय आणि खडीचा रस्ता पूर्ण केल्या शिवाय जाऊच देणार नाही म्हणून सांगितले. मी म्हणालो, मी तुझ्या त्या दोन्ही गोष्टी पूर्ण केलेल्या आहेत वरं!

एवढ्यात बाबांच्या दशनाला आणखीन काही मंडळी आली. त्यापैकी एकाकडे पाहून ते म्हणाले, माझ्याशिवाय तुझी काळजी घेणारा आता कुणीच नाही. तुझ्या नात्यात एका बाईने रोहिल्या बरोबर विवाह केला होता, आणि त्या रोहिल्याने तुझी अक्षरशः लुटमार केली.” बाबा पुढे म्हणाले, ही दुनिया अगदी वाईट झाली आहे. एका काळी दुनियेत जसे लोक होते तसे आता मुळीच नाहीत. साराच काही बदल झाला आहे. जुन्या काळचे लोक धार्मिक, श्रद्धाळूवृत्तीचे व मोठे विश्वासू होते. आता तर लोकांवर मुळीच विश्वास ठेऊ नये असे वाटते.” आणखीनही पुढे ते काही तरी बडबडले खरे पण त्यांच्या बोलण्याचा अर्थच मला काही उमगला नाही, ते काय बोलले ते मी ग्रहण सुद्धा करू शकलो नाही. आपत्या बडीलासंबंधी, आजोबा संबंधी आणि आपत्या उलट सुलट जीवनासंबंधी ते काही बडबडले असावेत असे वाटते.

इतक्यात दिक्षितांनी आपत्या बरोबर आणलेली काही फळे महाराजांचे समोर ठेवली. बाबांनी त्यातील काही खाली व काही इतराना वाटली. एवढ्यात कोपरगावं तालुक्याचे तत्कालीन मामलेदार श्री. बाळ्यसाहेब तिथे आले आणि म्हणाले, “साईमहाराज एकाच प्रकारची तऱ्हेची फळे भक्तांना देतात, वाटतात हं!” माझा मुलगा बाबा आपत्या जवळच्याच पटवर्धन मित्राला म्हणाला, “साईमहाराज भक्ताकडे आपत्या बद्दल जेवढी भक्ती असेल त्या प्रभाणात त्याने आणलेली फळे स्वीकारतात किंवा अव्हेरतात.” माझ्या मुलाने हे मला सांगितले व पटवर्धनची पण अशीच इच्छा असल्याचे सांगितले. हे सांगता सांगता काहीशी कुजबूज झाली खरी ती साईच्या नजरेतून सुटली नाही. लगेच त्यावर साईनी मजकडे एका डोळ्याने पाहिले. त्यांच्या त्या चकाकणाऱ्या नेत्रातून किंचितशी रागाची छटा मला दिसून आली. मी काय म्हणालो हे महाराजांनी मला विचारले. मी उत्तरलो, मी या दोघा

मुलांच्या बोलण्याला काहीच उत्तर दिलेले नाही. ती दोघं आपापसातच बोलत होती. महाराजांनी नंतर माझ्या मुलाकडे व पटवर्धनाकडे दृष्टी क्षेप केला आणि आपली चर्या साफ बदलली.

२६७

दुपारी उठता उठता बाळासाहेब मिरीकर म्हणाले, आज सकाळपासून बाबा हरीभाऊ दिक्षितांचे बदलच सर्व काही बोलत होते.

दुपारी आम्ही जेव्हा जेवायला गेलो तेव्हा वाडयात मिरीकरांचे वडील आले. ते इनामदार होते. त्याशिवाय ते अहमदनगर जिल्ह्याचे खास न्यायाधिश होते. ते जुन्या जमान्यातले एक प्रतिष्ठीत गृहस्थ म्हणून ओळखले जात. मला त्यांचे बोलणे फार आवडे. सायंकाळी आम्ही सर्वांनी साई महाराजांना बाहेर जाताना पाहिले. सर्वांनी त्यांचे दर्शन घेतले. रात्री आम्ही सर्वजण वाडयात गप्पा मारीत बसलो. श्री. नूलकरांचा मुलगा विश्वनाथ याने नित्याप्रमाणे रात्री भजन केले.

सोमवार दिनांक १२-१२-१९९०

आम्ही सकाळी उठलो. नित्यकर्मे आटोपली. प्राथनेनंतर मी साईमहाराजांना ते नित्याप्रमाणे बाहेर जाताना पाहिले. आम्ही सर्व नित्याप्रमाणे वाडयात गप्पा गोष्टी करीत बसलो. श्री दिक्षितांनी आज अगदी वेगळ्याच विषयावर गप्पा मारण्यास सुरवात केली होती. त्यांनी आज आपल्या प्राथनेला पण बराच वेळ लावला. श्री दिक्षितांचा स्वभाव एरवी अगदीच शांत, सौम्य होता. ते फारसे कुणावरही कधी रागावत पण नसत. पण त्यांच्या त्या सौम्य शांत स्वभावात चित्त शुद्धी झाल्यामुळेच की काय आणखीनच भर पडली आणि आज तर ते खूपच गोड दिसत होते. रावबहादूर राजाराम पंत दिक्षित पुलगाव वरून थोड्याच वेळापूर्वी वाडयात आले होते. जेव्हा त्यांनी नागपूर सोडले, तेव्हा आपण शिरडीला जाऊ असा विचारही त्यांच्या मनात नव्हता परंतु पुलगावला आल्यावर त्यांना काय वाटले कुणास ठाऊक एकदम त्यांच्या मनाने अगदी अखेरच्या क्षणी शिरडीस जाण्याचा निर्णय घेतला आणि ते शिरडीच्या प्रवासास निघून आले होते. त्यांना पाहून मला खूप आनंद झाला. त्यानंतर आम्ही सर्वजण श्री साईमहाराजांच्या भेटीस गेलो. मला जाण्यास किंचितसा उशिरच झाला म्हणाना त्यामुळे बाबांनी सांगितलेली रंजक गोष्ट मला ऐकायलाच मिळाली नाही. साईबाबा नेहमी बोध कथा सांगून त्यातून उपदेश करीत असत.

ती कथा होती एका माणसाची आणि त्याच्या जवळ असलेल्या एका छानदार घोड्याची. तो घोडा काय वाटेल ते काम करी पण तो जोडीने बांधला की तो काहीच करीत नसे. त्याला सगळीकडे हिंडवले - फिरवले. नाही नाही ते शिक्षण दिले परंतु काहीच उपयोग झाला नव्हता. शेवटी एका विद्वानाने सुचविले, या घोड्याला जिथे

खरेदीले तिथे त्याला परत नेऊन आणावे किंवा न्यावे. हे पण करण्यात आले आणि मग तो घोडा सरळ मार्गावर आला. ठीक झाला. मी या सारकथेचा काही भागच फक्त ऐकला.

ही कथा सांगून झाल्यावर बाबांनी आमच्या जाण्याची विचारपूस केली. तुम्ही जेव्हा परवानगी द्याल तेव्हाच आम्ही येथून निघू. तुमच्या परवानगी शिवाय काही नाही असे मी उत्तरलो. बाबा त्यावर म्हणाले, "तर मग तुम्ही आजच भोजन झाल्यावर निघण्याचे करा." दुपारी भोजनाचे वेळी त्यांनी माधवराव देशपांडे यांचे बरोबर मला प्रसादा दाखल दही पाठवून दिले. मी भोजना बरोबर ते घेतले; आणि भोजनानंतर तडक महाराजांना भेटावयास गेलो. तिथे गेल्यावर त्यांनी जाण्याची मला पूर्ण संमती दिली. बाबांनी लगेच आपल्याला जाण्याची परवानगी दिली हे माझ्या मुलाला सांगूनही खरेच वाटेना. शेवटी मी त्याला बाबांनी खरेखंरीच जाण्याची परवानगी नक्की दिली असे स्वच्छ शब्दात सांगितले. साई महाराजांनी आज सर्वांजवळ दक्षणा मागितली परंतु मजकडे किंवा माझ्या मुलाकडे त्यांनी याबद्दल चकार शब्दही काढला नाही. मज जवळ या खेपेस पुरेसे पैसे नव्हते हे त्यांना माहित झालेले असावे हेच खरे.

शेवटी आम्ही श्री. नूलकर, श्री. दिक्षित, श्री. बापूसाहेब जोग, बाबासाहेब सहस्रबुद्धे, माधवराव देशपांडे, बाल्यसाहेब भाटे, वासुदेवराव आणि इतर मंडळी यांना सांगून त्यांचा निरोप घेतला आणि पटवर्धन, प्रधान, काका महाजन, श्री. तखंड व श्री. भिडे यांचे बरोबर शिरडीहून निघालो. आम्हाला कोपरगाव येथे सायंकाळी सुमारे ६-३० ची आगगाडी मिळाली. कोपरगावहून आम्ही मनमाडला आलो. श्री. भिडे हे येवला येथे उतरणार होते. मी आणि माझा मुलगा मनमाडला पंजाब मेल पकडून आमच्या घरी जाऊ.

[क्रमशः]

श्री साईलीला विषयी थोडेसे

"चातक पक्षास पावसाची प्रतिक्षा, भुक्लेल्यास अन्नाची प्रतिक्षा तदवताच अम्हा साई भक्तांना श्री साईलीलेची प्रतिक्षा"

सुकणू विरहीत तारु समुद्राच्या लाटांचे व झज्जावाती वादल्याचे तडाखे व मार खात इतस्तः फिरत असते त्यास स्थिरता अशी लाभतच नाही व स्थिरता लाभते ती सुकणू मुळेच. तसेच आजच्या कलियुगात आणि फॅशनरुपी लाटांच्या भोवन्यात आमच्या मनाचे तारु गरगर, गरगर फिरतेय. आमच्या भारतीय संस्कृतीची लक्तरे, लक्तरे होताहेत परंतु मनःशांती मिळत नाही – हो शांती लाभेल परंतु ती श्री साईलीला मासिका द्वारेच हे माझे ठम मत आहे.

– श्री. विजय सहामते, चिचणी

माझे दैवत साईबाबा २९०

श्री उत्तमराव गोपाळराव पाखरे

घर नं. १७३५,

तेली आठी

रत्नागिरी ४१५६१२

आपला हा भारत देश फारफार पुरातन काळा पासून पवित्र हिंदूधर्माचे मूळ वसती स्थान आहे.

जे काही महान संत महात्मे, योगी, सन्याशी, अवतारी पुरुष अवतारले असतील ते हया पूज्य भारत भूमीचे पुत्ररत्न होत. श्री समर्थ रामदास स्वामी, यांनी श्री रामचंद्राचेच नामाचा प्रसार करून आपले मराठी राज्याचे श्री शिवबारायाला अनुप्रहीत करून तत्कालीन यवनांचे अत्याचारा पासून हिंदू धर्माचे संरक्षण केले.

श्री तुकोबा रायांनी अनेक अज्ञानी जनतेला ईश्वरी नामसंकीर्तनाचा लळा लावून अनेक भक्तांचा उद्घार केला. श्री स्वामी दत्तात्रेयांनी हयाच आपल्या महाराष्ट्रात जन्मास येऊन अनेक पापी, दरिद्री, अडाणी लोकांना तसेच, अनेक रोगग्रस्त जनतेला उपकृत केले. साठ वर्षे निपुत्रिक अबलेला तिचे म्हातारपणी पुत्रवती केले. श्री गुरुचरीत्राचे वाचन केल्याने आपणास कळून येईल की, हया महात्म्यांनी तत्कालीन धर्मरक्षणाचे कार्यात्मक आपले आयुष्य कसाला लावून त्याचे अवतार कार्य संपविले.

जेव्हा जेव्हा यवनांचा हैदोस कळसाला पोहोचला व त्यामुळे इतर धर्मीयांना त्या पासून त्रास सोसावा लागला. अशाच गंभीर परिस्थितीत, ना हिंदू, ना खिंश्चन, ना यवन अशा स्वरूपात श्री शिरडी क्षेत्री अगदी तेजःपुंज, कोमल, श्री दत्तात्रेय अवतारी, वयाने अगदीच बालवेषधारी १६ वर्षे वयीन मूर्ती, अंगात फक्त कफनी, डोक्याला टोपी, अंगावर एक धोतर असा वेषधारी “ब्रह्म स्वरूपी” अवतारी बालक, एका निब वृक्षाखाली बसलेली अशी मूर्ती दृगोच्चर झाली.

निब वृक्षापासून काही अंतरावरच श्री खंडोबारायाचे एक पुरातन मंदिर आहे तेथले पुजारी श्री म्हाळसापतींनी या तेजःपुंज मुलाला ‘आवो साई’ असे पुकारले व तेव्हापासून या मुलाला साईबाबा हे जे नाव पडले ते कायमचेच.

॥ घार फिरे आकाशी । परि तिचे लक्ष पिलापाशी ॥

हयाच प्रवृत्तीचे श्री साईबाबा हे अंतर्यामी असून सर्वस्वी लक्ष आपले भक्तांचे कल्याण करण्यात गुंतलेले असे. हयाचा एक दृष्टांत हया वेळी दर्शवावा लागतो तो म्हणजे श्री दासगणु एक साधे पोलीस शिपाई होते त्यांना बाबांनी अनेक वेळा

बोधामृत पाजून त्या व्यवसायातून परावृत्त करण्याचा मार्ग दर्शविला; कारण बाबाना अंतर्यामी कळून चुकले होते की, हा गणू हा वेगळाच ईशभक्त आहे. म्हणून शेवटी एका समयी "स्वतः वेणू माध्व रूपात" त्यांना दर्शन देऊन स्वतःचे अंगुष्ठा मधून गंगा, यमुना प्रकटवून त्यांना संतुष्ट केले. त्यामुळे त्यांना पश्चाताप होऊन श्री बाबांचे प्रेरणेनुसार संत चरित्राचे किर्तनद्वारे चरित्र वर्णन करण्यास प्रवृत्त केले. यावरून भक्तांना स्पष्ट आढळून येते की, बाबा खरोखरच मुसलमान नव्हते – आणि बाबांचे भक्त जरी सात समुद्राचे पलीकडे असले तरी त्यांना आपलेकडे अन्य उपायांनी, दृष्टांतद्वारे वरील संतांचे उत्ती प्रमाणे त्यांचेवर ते लक्ष ठेवीत असत: आणि गुरुत्वाकर्षणाप्रमाणे ओढून आणीत असत.

श्री बाबांचा नित्यक्रम गावात माधुकरी मागून आपला योगक्षेम ते भागवीत असत. तसेच रात्रीदिन त्यांचे मशीदमायीत धुनी प्रज्वलीत ठेवीत असत. जणू दुष्टांचा या धुनी द्वारे होमच होत असे; व ती उदी एवढी प्रभावी असे की, तिचे सेवनाने अनेकांची संकटे व रोग इत्यादी समूल नाश पावत असत.

सरकारचे दरबारी उच्च दजाचे चांदोरकर जामनेरला मामलेदार त्यावेळी लोकप्रिय होते. त्यांची दुहीता प्रसूती व्यथेने अत्यंत कासावीस पडली होती. चांदोरकर पती व पत्नीनी या प्रसंगी बाबांना हाक मारली.

हाके सरसी उडी वालेनिया पान्हाफोडी ।
असे कृपावंत क्रेष माझे साई माझली काढून ॥

हे संतांचे वाक्य तंतोतंत येथे देत आहो. कारण त्यावेळी शिरडी मुक्कामी श्री बाबांना त्यांचे हाकेला 'ओ' द्यावा लागला. याचवेळी, एक भक्त बापूगीर स्वगांवी खानदेशाला जायला निघाला व श्री बाबांची आज्ञा नेहमीचे रिवाजाप्रमाणे घ्यावयास गेला. त्यावेळी बाबा त्याला म्हणाले जातोस तर जा पण जाता जाता वाटेत माझे थोडे काम करून मग पुढे स्वगावी जा. एक आरतीचा कागूद आणी विभूतीची पूडी तू जामनेरला चांदोरकर साहेबाकडे पोहचवून पुढे जा. त्यावर तो गोसावी नम्रपणे म्हणाला मजजवळ भक्त दोनच रूपये आहेत; व ते अग्नीरथाचे माझे भाडेच्च होय. तर हे आपले काम मला कसे शक्य आहे. बाबा त्यावर म्हणाले फक्त तू हो म्हण "अल्ला मालीक रास्ते में सब पुरा कर देणा."

खरोखरच हे संत महात्मे अवतारी पुरुष किती भक्तांचे अंतःकरण जाणणारे असतात; व त्यांचे वाक्य ब्रह्म लिखीत असते गोसाव्याने होकार दिला व रेल्वेचे भाडे देऊन जळगाव स्टेशनला उतरला, आणि चितेने व्यथित होत्साता, विचार मग, फ्लॅटफार्मवर विचार करीतच उभा असताना, एक दाढी मिशी असलेला टांगेवाला "बापूगीर बापूगीर" म्हणत तेथे फिरत होता त्याला गोसावी म्हणाला, मीचं तो

बापूगीर. त्यावर तो टांगेवाला म्हणाला “जल्द चलो” साहबने आपके लिये टांगा भेजा है” गोसावी मनोमन खुष झाला व टांग्यात आनंदी वृत्तीने बसताच टांगा भरधाव सुटला; आणि अगदी थोड्याच वेळीत जामनेरचे बाहेरील ओढ्यावर आला. तेथे त्या टांगेवाल्याने गोसाव्याला घोड्यांना पाणी पाजून, आपण फराळ करून मग गावात जाऊ. विचारा गोसावी विचारातच पडला कीं, हा मुसलमान आहे याचा फराळ कसा करावा. अशा अडचणीत गोसावी काहींच बोलला नाही. चपराशाने घोड्याना पाणी पाजून जवळच्या हिरवळीवर जरा चरावयास सोडून डबा उघडून गोसाव्याला फराळास बोलाविले व अत्यंत भाविक भावनेने म्हणाला “अहो गोसावी बुवा” कसला विचार करीत आहांत मी मुसलमान नव्हे व डबा पण माझा नाही साहेबांनी मुहाम तुमचे साठी तयार करून तो पाठविला आहे. झाले दोघांनी फराळ केला व लघवीला जातो असे म्हणून बाजूस गेला तो आश्चर्य असे की, घोडा, चपराशी एकदम गायब? पुढे बापूगीराने चांदोरकरसंचे घर जवळच होते ते शोधून काढले. बाबांचा आरतीचा कागद, आणि उदी ही साहेबांना दिली तोच आतून बाई साहेबांनी आरोळी ठोकली व म्हणाल्या, “अहो उशीर कां करता, कसला विचार करीत आहात आणा ती उदी” व चमत्कार असा की बाळंतीणीचे मुखात उदी पडताच ती बाळंत झाली.

सारांश भक्तांनो फारच विचार पूर्वक अर्थ करा कीं, घोडा कोण, टांगेवाला कोण, डबा फराळचा पाठविणारं कोण ? सर्वच गूढ आहे पण हे अवतारी कृष्ण स्वरूपी श्री बाबांनाचं भक्तांचे संकट टाळण्यासाठी एवढे नाटक करावे लागले. असे हे श्री साई समर्थ जो पावेतो चंद्र सूर्य आहेत तो पावेतो अमर शिरडी क्षेत्रीच आजही जागृत असून भक्तांचे मनोरथ जाणून त्यांना उपकृत करतात. या बाबत मला जो श्री बाबांचा अनुभव नुकताच या जून १९८५ मध्ये आला तो भक्तांचे साठी देतो. १-६-१९८५ पासून माझी पेन्शन केस अकौटन्ट जनरल मुंबई यांचे कचेरीत कचन्याचे पेटीत पडून होती. मी खूपदा तारा केल्या. रजीस्टर्स केले, वकीलांचा सल्ला घेतला. ऑफीसचे कारकून लोकांना मुंबईस माहितीस आणण्यास्तव खटपटी केल्या पण अकौटन्ट जनरलचे ऑफीसात कागदाचा पत्ताच लागेना, कोणी स्वतः मुंबईला जा, किंवा वकीला मार्फत हायकोर्टात केस टाका अनेकांच्या अनेक कल्पना मी ऐकून घेतल्या व स्वतःशीच ठाम विचार केला की, माझे साईबाबांना काय करावयाचे असेल ते घडवून आणतील. फक्त त्यांचे दृष्ट्यांताचा मी भूकेला आहे.

झाले श्री साईबाबांनी एका सुशिक्षीत विद्वानाचे अंतर्यामी प्रकटे होऊन त्याला मला मार्ग दर्शन करण्यास प्रवृत्त केले व त्याने माननीय वित्तमंत्री श्री. सुशील कुमार शिंदे साहेबांना अर्ज करावयास सांगितले. खरोखर बाबाला किती किती नाटकी प्रकार करावे लागले ते भक्तांचे सहजा सहजी लक्षात येईलच ? झाले

साईलीला सप्टेंबर १९८५

मत्रीमहाशयांनी हुकूम सोडला व अकौन्टन्ट जनरलचे कचेरीत एकदम गोंधळ उडाला आणि तात्पर्य असे की नुकत्याच गुरु पोणिमेचे दिवशी मला आदेश मिळ्याला की, ३०-६-८४ ते १-७-८५ पावतो आपले निवृत्ती वेतन मंजूर झाले व हिशेब लवकरच मिळेल.

सज्जनांनो विचार करा की, वरील उदाहरण आपणास स्पष्ट द्राखविते कीं, श्री साईबाबा आजचे मितीला श्री शिरडी क्षेत्री प्रत्यक्ष वास करीत आहेत मात्र –

तेथे पाहिजे जातीचे । येरा गवाच्याचे काम नाही ॥

मानवाने अंतर्यामी, उठता, बसता, झोपेत असता, भोजनाचे वेळी मनोमन श्री बाबांचे नामस्मरण करत असावे व ते निस्सीम, निर्मोही व त्याचे पासून आपले काम व्हावे हया भावनेने स्मरण न करता सर्वाठायी श्री बाबांचीच वसती आहे असे समजून अनन्य भावे श्री बाबांचे चरणी लीन व्हावे. श्री बाबा आपले मनोगत जाणण्यास समर्थच आहेत व ते आपली मनोकामना पूर्ण पणे जाणून आहेत। असे असताना श्री बाबा मला या कामी मदत करा अशी भावना ठेवूच नये. फक्त तद नामसकिर्तनी देह झिजवून आपले प्रपंचाचे कार्य करीत असावे.

देह जावो अथवा राहो । साई चरणी दृढ भावो ॥

श्री बाबांचे चरणीच लीन व्हावे अशी श्री साईबाबांचे सद्भक्ताना मी प्रार्थना करीत आहे.

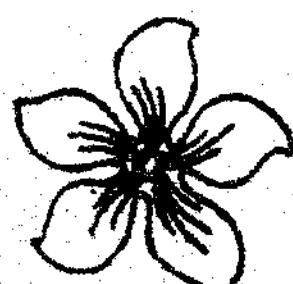
श्री तुकोबारायांनी जनता जनार्दनाला प्रार्थना केली की,

श्री विठ्ठल चरणी मी देवा, तुझाच्च तुक्या आहे ।

श्री तुकोबा म्हणतात,

वेडे वाकूडे गाईन । परी तुझाची म्हणवीन ॥

अशी ही संताची वाणी या ठिकाणी लिहाविशी वाटली व ती सर्व भक्तांचे चरणी अर्पण करून एकवेळ श्री बाबांचे नामाचा जय जयकार करून ती सद्भक्तांचे सेवार्थ अर्पण करीत आहे.



छोट्या साई भक्तांसाठी श्री गणपतीलाच मोठ मान का दिला जातो ?

२९१२



धर्मनिष्ठ हिंदु कोणत्याहि कार्यारंभी गणेशापूजन करून 'कार्य सिद्धीस जावो' अशी त्याची प्रार्थना करतात. यावरूनच अमुक अमुक कार्याचा 'श्रीगणेशा' अशी म्हण प्रचारात आली.

कार्यारंभीं गणेशापूज कां केलें जातें, यासंबंधी एक मनोरंजक कथा उपलब्ध आहे : असे म्हणतात कीं, एकदा सर्व देवतांची सभा भरली होती. सभेपुढे मुद्दा असा होता कीं जो सर्वांत आधी पूजा कोणत्या देवाची करावी ? आणि मग असे ठरलें, कीं जो सर्वांत आधी पृथ्वीप्रदक्षिणा पूर्ण करून येईल, त्याची पृथ्वीवर सर्वांत आधीं पूजा केली जावी. सर्वजण आपापल्या वाहनांवर आरूढ झाले. भगवान् विष्णु आपल्या वेगवान् गरुडावर आरूढ होऊन निघून गेले. श्रीशंकराचा नंदी वेगाने धावत निघाला. ब्रह्मदेवाच्या हंसाची गति तशीच विलक्षण होती. अशा त-हेने सर्व देव आपापल्या वाहनांवरून पृथ्वीप्रदक्षिणा करण्यास निघाले. गम्मत ही कीं, सर्वांनाच ही शर्यत जिकण्याची जबरदस्त आशा होती. विचारा स्थूलोदर गणपति